Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
esitatud 11. juulil 2019[1]

Liidetud kohtuasjad C-370/17 ja C-37/18

Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (CRPNPAC)
versus
Vueling Airlines SA
(eelotsusetaotlus, mille on esitanud tribunal de grande instance de Bobigny (Bobigny esimese astme kohus, Prantsusmaa))
ja
Vueling Airlines SA
versus
Jean-Luc Poignant

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Cour de cassation, chambre sociale (Prantsusmaa kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium))

Eelotsusetaotlus – Võõrtöötajad – Sotsiaalkindlustus – Kohaldatavad õigusaktid – Määrus (EMÜ) nr 1408/71 – Töötajate lähetamine – Artikli 14 lõike 1 punkt a – Kohaldamine rahvusvahelise reisijateveoga tegelevate lennuettevõtjate lennupersonali suhtes – Artikli 14 lõike 2 punkti a alapunkt i – Töötajad, kes on tööle võetud lennuettevõtja filiaali või alalise esinduse poolt, mis asub liikmesriigi territooriumil, kus ei ole tema registrisse kantud asukoht – Tõend E 101 – Siduvus – Tõend, mis on saadud pettuse teel või mida kasutatakse pettuslikult – Kahju hüvitamise tsiviilhagi pettuse toimepanijast tööandja vastu – Vastuvõtva liikmesriigi kohtu pädevus tuvastada pettus ja jätta tõend arvesse võtmata – Kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse seadusjõu siduvus tsiviilasja suhtes – Keeld tsiviilkohtul eirata kriminaalasjas tehtud otsust, mille esemeks on samad teod, isegi kui kõnealune otsus on vastuolus liidu õigusega – Vastuolu liidu õigusega

1 Algkeel: prantsuse.

I. Sissejuhatus

1. Tõend E 101 [2] on dokument, mille annab välja liikmesriigi pädev asutus määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes [3] teatava sätte kohaselt ning vastavalt määrusele (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse nr 1408/71 rakendamise kord [4]. See tõend kinnitab, et töötaja, kes liigub Euroopa Liidu piires, on kindlustatud kõnealuse liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemis.

2. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on selline tõend, kuni seda ei ole tagasi võetud ega tõendi välja andnud asutus ei ole seda tühiseks tunnistanud, siduv selle liikmesriigi õiguskorras, kuhu töötaja töötamiseks siirdub, ja seega siduv ka selle liikmesriigi asutustele. Eelkõige ei saa nimetatud asutused registreerida asjaomast töötajat oma sotsiaalkindlustusskeemis. Selle liikmesriigi kohus ei ole ka pädev kontrollima tõendi E 101 kehtivust nende faktiliste asjaolude seisukohast, mille alusel tõend väljastati. Võimalikke kahtlusi seoses tõendi kehtivuse või õigsusega tuleb kontrollida asjasse puutuvate liikmesriikide asutuste vahelise dialoogimenetlusega, mille etapid on Euroopa Kohus esitanud oma kohtuotsustes ning mille liidu seadusandja on hiljem kodifitseerinud.

3. See kohtupraktika on saanud palju vastukaja. Mõnede arvates kaitseb see kahetsusväärselt selliseid ettevõtjaid, kes püüavad kõrvale hoida kohaldatavatest sotsiaalkindlustuse õigusnormidest ning keda abistavad asutused, kes väljastavad liiga lihtsalt tõendeid E 101. Teiste arvates väljendab see vajadust liikmesriikide vahelise koostöö järele koordineerimismääruste kohaldamisel.

4. Prantsusmaal süvendas põhikohtuasi veelgi lõhet nende kahe seisukoha pooldajate vahel. Äriühing Vueling Airlines SA (edaspidi „Vueling“) mõisteti 2012. aastal kriminaalasjas süüdi selle eest, et ta võttis Paris-Charles-de-Gaulle'i lennujaamas Roissys (Prantsusmaa) tööle lennupersonali, ilma et oleks registreerinud neid Prantsuse sotsiaalkindlustusskeemis. Kõnealused töötajad olid registreeritud Hispaania sotsiaalkindlustusskeemis ning neile kohaldati töötajate lähetamise eeskirju. Vueling sai Hispaania pädevalt asutustelt tõendid E 101, mis seda asjaolu tõendavad, kuid Prantsuse kriminaalkohus jättis need arvesse võtmata.

5. Eelotsusetaotlused on seotud selle kohtuotsuse järelmitega. Eelotsusetaotlused esitasid tribunal de grande instance de Bobigny (Bobigny esimese astme kohus (Prantsusmaa)) ja Cour de cassation, chambre sociale (Prantsusmaa kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium) ja need puudutavad kahju hüvitamise nõudeid, mis on seotud samade asjaoludega ning milles esimese puhul caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (tsiviillennunduse lennupersonali pensionikassa, CRPNPAC) ja teise puhul Jean-Luc Poignant vaidlevad Vuelingiga kahju üle, mida esimestele väidetavalt tekitas Prantsuse sotsiaalkindlustusskeemis registreerimata jätmine. Kõnealuse ettevõtja saadud tõendite E 101 siduvuse küsimus on nende hüvitiste üle otsustamise seisukohalt otsustava tähtsusega.

2 Tõend E 101 nimetusega „kohaldatavate õigusaktide sertifikaat“ on tüüpvorm, mille on koostanud võõrtöötajate sotsiaalkindlustuse halduskomisjon (edaspidi „halduskomisjon“). Vt halduskomisjoni 17. märtsi 2005. aasta otsus nr 202, mis käsitleb nõukogu määruste (EMÜ) nr 1408/71 ja (EMÜ) nr 574/72 kohaldamiseks vajalikke näidisvorme (E 001, E 101, E 102, E 103, E 104, E 106, E 107, E 108, E 109, E 112, E 115, E 116, E 117, E 118, E 120, E 121, E 123, E 124, E 125, E 126 ja E 127) (ELT 2006, L 77, lk 1). Hiljem muutus see tõend A1-formaadis kaasaskantavaks dokumendiks. Arvestades põhikohtuasja asjaolude asetleidmise aega, kasutan ma käesolevas ettepanekus nimetust tõend E 101.

3 Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrus, muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3) ning muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1992/2006 (ELT 2006, L 392, lk 1) (edaspidi „määrus nr 1408/71“).

4 Nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määrus, mis käsitleb [määruse nr 1408/71] kohaldamiseks vajalikke näidisvorme, muudetud ja ajakohastatud määrusega nr 118/97 ning muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. aprilli 2005. aasta määrusega (EÜ) nr 647/2005 (edaspidi „rakendusmäärus nr 574/72“).

6. Kolme eelotsusetaotluse küsimusega, mille kohtud esitasid, palutakse Euroopa Kohtul täpsustada, kas tõendi E 101 siduvust käsitlev kohtupraktika on kohaldatav ka juhul, kui vastuvõtva liikmesriigi kohus tuvastab, et see tõend saadi pettuse teel või seda kasutati pettuslikult. Need küsimused võimaldavad Euroopa Kohtul täpsustada, milline on kohtuotsuse Altun jt[5] – milles Euroopa Kohus põhimõtteliselt nõustus, et tõend E 101 ei ole pettuse korral liikmesriigi kohtule siduv – täpne ulatus. Kõnealused küsimused tähendavad ka, et peatuda tuleb mõistel „pettus“ liidu õiguse tähenduses ning selles kontekstis tuleb esimest korda tõlgendada määruse nr 1408/71 sätteid seoses rahvusvahelist veoteenust osutavate lennuettevõtjate lennupersonaliga.

7. Käesolevas ettepanekus teen Euroopa Kohtule ettepaneku täpsustada, et vastuvõtva liikmesriigi kohus võib jätta arvesse võtmata tõendi E 101, kui tal on tõendeid, mis kinnitavad, et see saadi pettuse teel või seda kasutati pettuslikult, olenemata dialoogist pädevate asutuste vahel. Minu arvates sõltub sellest lahendusest „sotsiaalse dumpingu“[6] vastase võitluse tõhusus ja Euroopa Kohtu usaldus liikmesriigi kohtu kui liidu kohtu vastu, et tagada liidu õiguse järgimine.

8. Viimane esitatud küsimus käsitleb suhet liidu õiguse esimuse põhimõtte ja Prantsuse õiguses tunnustatud põhimõtte vahel, mille kohaselt kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse seadusjõud on siduv tsiviilasja suhtes: Selle viimase põhimõtte kohaselt peaksid eelotsusetaotluse esitanud kohtud tsiviilasja lahendama Vuelingi kahjuks üksnes seetõttu, et ta on varem süüdi mõistetud kriminaalasjas, ka juhul, kui nimetatud süüdimõistmise puhul on rikutud liidu õigust. Arvestades vastust, mille ma soovitan anda teistele eelotsuse küsimustele, esitan oma arutluskäigu selles asjas peaasjalikult teise võimalusena. Teen siiski Euroopa Kohtule ettepaneku otsustada, et liidu õigusega on vastuolus selle põhimõtte kohaldamine, kui on tõendatud, et kriminaalkorras süüdimõistmine on vastuolus liidu õigusega.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

9. Määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punktis a on sätestatud, et arvestades artikleid 14–17, kehtivad „liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes […] selle riigi õigusaktid, seda ka juhul, kui ta elab teise liikmesriigi territooriumil või kui tema tööandjaks oleva ettevõtja või isiku registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht asub teise liikmesriigi territooriumil.“

10. Kõnealuse määruse artiklis 14 „Töötajate suhtes, v.a meremehed, kohaldatavad erireeglid“ on ette nähtud:

„Artikli 13 lõike 2 punkti a kohaldamisel arvestatakse järgmisi erandeid ja asjaolusid.

1. a) Liikmesriigi territooriumil tööle võetud isiku suhtes, kelle tema tööandja lähetab teise liikmesriigi territooriumile tööle sama tööandja heaks, jäävad kehtima esimesena nimetatud liikmesriigi õigusaktid, tingimusel et kõnealuse töötamise eeldatav kestus ei ületa 12 kuud ning et ta ei ole saadetud asendama teist isikut, kelle ametiaeg seal on lõppenud.

   b) Kui töö kestab ettenägematute asjaolude tõttu kauem kui esialgu eeldatud ja ületab 12 kuud, kohaldatakse jätkuvalt esimesena nimetatud riigi õigusakte kuni kõnealuse töö lõppemiseni, tingimusel et selle liikmesriigi pädev võimuorgan, kelle territooriumile kõnealune töötaja

5 6. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Altun jt (C-359/16, EU:C:2018:63, edaspidi „kohtuotsus Altun“).

6 Määratluse kohaselt, mis on esitatud Euroopa Parlamendi 14. septembri 2016. aasta resolutsioonis sotsiaalse dumpingu kohta Euroopa Liidus, hõlmab mõiste „sotsiaalne dumping“ „palju erinevaid tahtlikke kuritarvitusi ning kehtivatest Euroopa ja riiklikest õigusaktidest (sh seadused ja üldiselt kohaldatavad kollektiivlepingud) kõrvalehoidumist, mille kaudu vähendatakse ebaseaduslikult tööjõu- ja tegevuskulusid, mis omakorda soodustab ebaausa konkurentsi tekkimist ning toob kaasa töötajate õiguste rikkumise ja töötajate ärakasutamise“.

lähetati, või pädeva võimuorgani määratud organ annab selleks oma nõusoleku; nimetatud nõusolekut tuleb taotleda enne algse 12kuulise ajavahemiku möödumist. Nõusolekut ei saa anda kauemaks kui 12 kuuks.

2. Tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kohaldatavad õigusaktid määratakse kindlaks järgmiselt:

   a) isiku suhtes, kes töötab transpordivahendil või kuulub lennuekipaaži ettevõtja juures, kes pakub rendi või tasu eest või oma kulul rahvusvahelisi raudtee-, maantee-, õhu- või siseveetransporditeenuseid reisijate- või kaubaveoks ja kelle registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht on liikmesriigi territooriumil, kehtivad nimetatud liikmesriigi õigusaktid järgmiste piirangutega:

      i) kui ettevõtjal on filiaal või alaline esindus liikmesriigi territooriumil, kus ei paikne tema registrisse kantud asukoht ega toimu tema peamine äritegevus, kehtivad sellise filiaali või alalise esinduse poolt töölevõetud isikute suhtes selle liikmesriigi õigusaktid, kelle territooriumil selline filiaal või esindus asub;

      ii) kui isik töötab peamiselt selle liikmesriigi territooriumil, kus ta elab, kehtivad tema suhtes nimetatud riigi õigusaktid, seda ka juhul, kui tema tööandjaks oleva ettevõtja registrisse kantud asukoht ja peamine tegevuskoht ei ole kõnealusel territooriumil ega asu seal tema filiaali ega alalist esindust.

[…]“.

11. Määruse nr 1408/71 artikli 84a „Käesoleva määrusega hõlmatud asutuste ja isikute vahelised suhted“, mis lisati nimetatud määrusesse määrusega (EÜ) nr 631/2004, millega muudetakse määrust nr 1408/71 ja määrust nr 574/72 õiguste reguleerimise ja menetluste lihtsustamise osas[7], lõikes 3 on sätestatud:

„Raskuste korral käesoleva määruse tõlgendamisel või kohaldamisel, mis võivad kahjustada käesoleva määrusega hõlmatud isikute õigusi, võtab pädeva riigi asutus või asjassepuutuva isiku elukohariigi asutus kontakti asjaomas(t)e liikmesriigi (liikmesriikide) asutustega. Kui mõistliku ajavahemiku jooksul ei leita lahendust, võivad asjaomased ametivõimud paluda halduskomisjonil menetlusse astuda.“

12. Rakendusmääruse nr 574/72 artikli 11 „Formaalsused töötaja lähetamise korral vastavalt määruse [nr 1408/71] artikli 14 lõikele 1 ja artikli 14b lõikele 1 ning [kõnealuse] määruse artikli 17 alusel sõlmitud kokkulepetele“ lõikes 1 on sätestatud:

„Asutused, mille on määranud selle liikmesriigi pädev võimuorgan, kelle õigusaktid jäävad kehtima, annab järgmistel juhtudel välja tõendi selle kohta, et töötaja suhtes jäävad kuni teatava kuupäevani kehtima kõnealused õigusaktid:

a) kui seda tõendit taotleb töötaja või tema tööandja määruse [nr 1408/71] artikli 14 lõike 1 punktis b ja artikli 14b lõikes 1 osutatud juhtudel;

   […]“.

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta määrus (ELT 2004, L 100, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 10).

13. Rakendusmääruse nr 574/72 artiklis 12a „Eeskirjad, mida kohaldatakse määruse artikli 14 lõigetes 2 ja 3, artikli 14a lõigetes 2 kuni 4 ja artiklis 14c osutatud isikute suhtes, kes üldjuhul töötavad või tegutsevad füüsilisest isikust ettevõtjana kahe või enama liikmesriigi territooriumil“ on sätestatud:

„Määruse artikli 14 lõigete 2 ja 3, artikli 14a lõigete 2 kuni 4 ja artikli 14c sätete rakendamiseks kohaldatakse järgmisi eeskirju:

[…]

1a. Kui vastavalt [määruse nr 1408/71] artikli 14 lõike 2 punktile a kehtivad rahvusvahelist veoteenust osutava ettevõtja reisi- või lennupersonali kuuluva isiku suhtes selle liikmesriigi õigusaktid, mille territooriumil on tema tööandjaks oleva ettevõtja, selle filiaali või alalise esinduse registrijärgne asukoht või tegevuskoht, või kus ta elab ja peamiselt töötab, väljastab vastava liikmesriigi pädeva võimuorgani määratud asutus asjaomasele isikule tõendi, milles teata[ta]kse, et tema suhtes kehtivad liikmesriigi õigusaktid.

[…]“.

14. Määrus nr 1408/71 ja rakendusmäärus nr 574/72 tunnistati alates 1. maist 2010 kehtetuks ja asendati vastavalt määrusega (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta[8] ja määrusega (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse nr 883/2004 rakendamise kord.[9] Kuid varasemad määrused on siiski *ratione temporis* kohaldatavad põhikohtuasja asjaolude suhtes.

B. Prantsuse õigus

15. Tööseadustiku (code du travail) artikli L. 8221-3, mis on vastu võetud 12. märtsi 2007. aasta määruse nr 2007-329 (ordonnance n° 2007-329 du 12 mars 2007)[10] põhjal, põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal kehtinud redaktsioonis oli sätestatud:

„Varjatud töösuhe on varjatud tegevuse kaudu tulu saamise eesmärgil teostatav tootmis-, töötlemis- või parandamistegevus või teenuste osutamine või äritehingute teostamine isiku poolt, kes on tahtlikult jätnud täitmata oma kohustused:

[…]

2) ei ole esitanud deklaratsioone, mis tuleb kehtivate õigusnormide alusel esitada sotsiaalkindlustusasutustele või maksuametile.“

16. Tööseadustiku artikli L. 1262-3, mis on vastu võetud määruse nr 2007-329 põhjal, põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal kehtinud redaktsioonis oli sätestatud:

„Tööandja ei või tugineda töötajate lähetamisele kohaldatavatele õigusnormidele, kui tema tegevus on tervikuna orienteeritud [Prantsusmaa] territooriumile või kui tegevus toimub [Prantsusmaa] territooriumil asuvates ruumides või seal asuva taristuga, mille baasil teostatakse tegevust tavapäraselt, püsivalt ja pidevalt. Ta ei või nimelt nendele õigusnormidele tugineda, kui tema tegevus hõlmab kliendiotsinguid ja potentsiaalse kliendibaasi kujundamist või töötajate värbamist sellel territooriumil.

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus nr 883/2004 (ELT 2004, L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72; parandus ELT 2004, L 202, lk 90).

9 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrus nr 987/2009 (ELT 2009, L 284 lk 1).

10 *JORF* 13.3.2007.

Nendes olukordades kehtivad tööandjale tööseadustiku sätted, mis on kohaldatavad [Prantsusmaa] territooriumil asutatud ettevõtjatele.“

17. Tsiviillennunduse seadustiku (code de l’aviation civile) artikli R. 330-2-1, mis on vastu võetud 21. novembri 2006. aasta dekreedi nr 2006-1425 (décret nº2006-1425 du 21 novembre 2006)[11] kohaselt:

„Tööseadustiku artikkel L. 342-4[12] on lennutranspordiettevõtjatele kohaldatav nende baaside alusel, mis asuvad Prantsusmaa territooriumil.

Baas on ruumide või taristu kogum, mille kaudu ettevõtja teostab püsivalt, tavapäraselt ja pidevalt lennutransporditegevust töötajatega, kelle tegelik kutsetegevuse koht asub seal. Eelnevate sätete tähenduses on töötaja kutsetegevuse koht seal, kus töötaja tavaliselt töötab või kus ta tööülesande vastu võtab ja kuhu ta pärast tööülesande täitmist tagasi pöördub.“

III. Põhikohtuasjad

A. Kriminaalmenetlus Vuelingi suhtes

18. Vueling on reisijate rahvusvahelist veoteenust osutav lennuettevõtja, kelle registrijärgne asukoht on Barcelonas (Hispaania). 21. mail 2007 alustas nimetatud lennuettevõtja lende mitmesse Hispaanias asuvasse sihtpunkti Paris-Charles-de-Gaulle’i lennujaamast Roissys. Selleks lasi ta end kanda Bobigny (Prantsusmaa) äriregistrisse lennutranspordi ja maapealse omateenindusega tegeleva äriettevõtte asukohaga selles lennujaamas.

19. 28. mail 2008, pärast kontrollimist, koostas pädev tööinspektsioon Vuelingi suhtes varjatud töösuhte protokolli. Protokollis oli tuvastatud, et kõnealuse lennuettevõtja kasutuses olid nimetatud lennujaamas tegevuse ja ärijuhtimise haldusruumid, lennupersonali puhkeruumid ja lennuks valmistumise ruumid ning üks piletimüügi ja reisijate registreerimise letiteeninduse järelevalve büroo. Lennuettevõtjal oli seal ühelt poolt 50 isikut salongipersonalina ja 25 isikut pilootidena, kelle töölepingud olid sõlmitud Hispaania õiguse alusel, ning teiselt poolt maapealsed töötajad (äri tegevjuht, lennujaamatöö juht ja vanemmehaanik), kelle töölepingud olid sõlmitud Prantsuse õiguse alusel.

20. Tööinspektsioon tuvastas, et vaid maapealne personal oli deklareeritud Prantsuse sotsiaalkindlustusasutustes. Kogu lennupersonalil oli tõend E 101, mis tõendas, et need töötajad olid ajutiselt Prantsusmaale lähetatud ning neil säilis lähetuse ajal kindlustus Hispaania sotsiaalkindlustusskeemis. Tööinspektor tuvastas, et 48 töötajat ei töötanud alaliselt Vuelingi heaks ning olid palgatud vähem kui 30 päeva enne nende lähetuse algust, mõned sellele eelneval või samal päeval, ja järeldas sellest, et nad olid palgatud lähetamiseks. Neist töötajaist 21 puhul oli palgateatisele märgitud aadress Prantsusmaal ning märkimisväärne hulk lähetusetõenditest sisaldas valesid elukohaandmeid, varjates asjaolu, et enamikul lähetatud töötajatest ei olnud Hispaania residendi staatust, kusjuures mõni nendest ei olnud kunagi Hispaanias elanud. Arvestades ka neid, kelle töölepingud olid lõppenud, ilmnes, et kokku 103 töötajat ei olnud Prantsusmaal deklareeritud.

11 *JORF* 23.11.2006.

12 Pärast tsiviillennunduse seadustiku artikli R. 330-2-1 jõustumist asendati tööseadustiku artikkel L. 342-4 selle seadustiku artikliga L. 1262-3. Kuid artiklit R. 330-2-1 ei ole vastavalt muudetud.

21. Tööinspektsioon tuvastas veel, et Vuelingil oli Paris-Charles-de-Gaulle'i lennujaamas „baas" tsiviillennunduse seadustiku artikli R. 330-2-1 tähenduses ning et pardapersonal võttis tööülesanded vastu ja lõpetas töö selles baasis. Vastavalt tööseadustiku artiklile L. 1262-3 ei saanud Vueling seega tugineda töötajate lähetamisele kohaldatavatele õigusnormidele. Tööinspektsioon leidis sellega seoses, et kui tõend E 101 on Euroopa Kohtu kohtupraktika kohaselt maksev kindlustuse eeldusena, ei ole see siiski maksev lähetuse kasutamise kehtivuse kinnitusena. Ta leidis, et esinesid lähetuspettuse tunnused ja kahju töötajatele, kelle puhul olid jäetud kohaldamata Prantsuse sotsiaalkindlustusskeemist tulenevad õigused, aga ka ühiskonnale, kuna tööandja ei olnud maksnud kõnealuse skeemi alusel tasumisele kuuluvaid summasid.

22. Pärast seda uurimist võeti Vueling kriminaalkorras vastutusele rikkumise alusel, mis seisnes töösuhte varjamises varjatud tegevuse kaudu, nagu on määratletud tööseadustiku artiklis L. 8221-3, selle eest, et ta oli Roissys ajavahemikul 21. maist 2007 kuni 16. maini 2008 tahtlikult tegutsenud reisijatevedu korraldava lennuettevõtjana, ilma et ta oleks teinud nõutavaid deklaratsioone sotsiaalkindlustusasutustele, eelkõige varjates Prantsusmaal töötamist ja samastades selle töö eeskirjade vastaselt töötajate lähetamisega.

23. Tribunal correctionnel de Bobigny (Bobigny kriminaalkohus (Prantsusmaa)) mõistis 1. juuli 2010. aasta kohtuotsusega äriühingu Vueling õigeks.

24. Cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus, Prantsusmaa) tühistas 31. jaanuari 2012. aasta kohtuotsusega esimese kohtuastme otsuse ning määras Vuelingile trahvi summas 100 000 eurot. Nimetatud kohus leidis ühelt poolt, et kõnealuse lennukompanii tegevus toimus Roissys „lennutegevuse baasis" tsiviillennunduse seadustiku artikli R. 330-2-1 tähenduses ning et seega kuulus see tegevus tööseadustiku artiklis L. 1262-3 nimetatud olukorra alla. Nimetatud kohus märkis, et asjaomane üksus tegutses iseseisvalt, kuna Vueling oli sel eesmärgil tööle võtnud direktori. See iseseisvus tähendas ka, et ettevõtja ei saanud tõendada koosseisulist seost lähetatud töötajatega. Teiselt poolt leidis nimetatud kohus, et Vueling rikkus kohaldatavaid õigusnorme tahtlikult eelkõige seeläbi, et ta määras 41 töötaja puhul, kelle jaoks ta taotles lähetuskorra kohaldamist, aadressiks omaenda registrijärgse asukoha aadressi, suutmata seda mõjuvalt põhjendada nii, pettusekahtlus oleks välistatud. Lõpuks leidis cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus), et ehkki tõendid E 101 annavad eelduse Hispaania sotsiaalkindlustusskeemis kindlustatuse olemasolust, mis on Prantsusmaa sotsiaalkindlustuse valdkonnas pädevate asutuste jaoks siduv, ei takista need Prantsuse kriminaalkohtul tuvastada töötajate lähetamise kehtivuse tingimusi käsitlevate õigusnormide tahtlikku rikkumist.

25. Vueling esitas seejärel kassatsioonkaebuse. Cour de cassation, chambre criminelle (Prantsusmaa kassatsioonikohtu kriminaalkolleegium) jättis 11. märtsi 2014. aasta kohtuotsusega selle kaebuse rahuldamata. Nimetatud kohus leidis, et Vueling ei võinud tugineda määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punktis a ette nähtud eeskirjadele, mis reguleerivad töötajate lähetamist, kuna tema tegevus Roissys toimus tavaliselt, püsivalt ja pidevalt ruumides või infrastruktuuriga, mis asuvad Prantsusmaa territooriumil, ning kuulus seega asutamisõiguse alla tööseadustiku artikli L. 1263-3 sätete ja Euroopa Liidu Kohtu kohtupraktika tähenduses. Järelikult ei võinud Vueling tugineda tõenditele E 101 ning rikkumine, mis seisnes töösuhte varjamises, nagu on määratletud tööseadustiku artiklis L. 8221-3, leidis tema puhul kinnitust.

B. Dialoog Prantsuse ja Hispaania asutuste vahel

26. Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub, et 4. aprilli 2012. aasta kirjaga andis Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales (Urssaf) de Seine-et-Marne (Seine-et-Marne'i sotsiaalkindlustusmaksete ja peretoetuste kogumise ühing) vaidlusalustest asjaoludest teada asutusele, kes oli väljastanud Vuelingi esitatud tõendid E 101, st Tesorería general de la seguridad social de Cornellà de Llobregatile (Cornellà de Llobregati üldine sotsiaalkindlustusfond (Hispaania)) ning palus nimetatud asutusel asjaomased tõendid tühistada.

27. 17. aprilli 2014. aasta otsusega tühistaski tõendid E 101 väljastanud asutus vaidlusalused tõendid. Ta ei maksnud siiski tagasi kindlustusmakseid, mis Vueling oli tasunud Hispaania sotsiaalkindlustusse asjaomaste töötajate nimel, põhjendusega, et nende hüvitamine oli aegunud.

28. 29. mail 2014 esitas Vueling selle otsuse peale halduskorras vaide. 1. augusti 2014. aasta otsusega jättis kõrgemalseisev pädev ametiasutus selle vaide rahuldamata. Kuid 5. detsembri 2014. aasta otsusega taganes kõnealune asutus oma algsest otsusest, et „jätta lähetamisvormide tühistamine õigusliku mõjuta“ põhjendusega, et asjaolude toimumisest möödunud aega arvestades ei ole otstarbekas tunnistada asjaomaste töötajate Hispaania sotsiaalkindlustusskeemis kindlustamist alusetuks, kuna makstud kindlustusmakseid ei ole võimalik hüvitada. Lisaks oli asjaomastel töötajatel võimalik nende kindlustusmaksete alusel saada teenuseid, mistõttu kindlustatuse tühistamise korral võinuks nad jääda ilma sotsiaalkaitsest. Kõnealune asutus leidis, et neil tingimustel ei olnud üksnes tõendite E 101 tühistamine õigustatud, kuna nende väljastamine oli lihtsalt asjaomaste töötajate Hispaania sotsiaalkindlustusskeemis registreerimise tagajärg.

29. Samal ajal, kuna Prantsuse ametiasutused ei olnud saanud vastust tõendid väljastanud asutuselt ning arvestades seda, et Cour de cassation, chambre criminelle (kassatsioonikohtu kriminaalkolleegium) oli Vuelingi süüdimõistva kohtuotsuse jätnud 11. märtsil 2014 muutmata, pöördusid nad 22. ja 23. oktoobril 2014 uuesti Hispaania ametiasutuste poole.

30. 9. detsembri 2014. aasta kirjaga teavitasid Hispaania ametiasutused Prantsuse ametiasutusi tõendid väljastanud asutuse 5. detsembri 2014. aasta lõplikust otsusest, millega jäeti jõusse vaidlusalused tõendid E 101. 11. detsembril 2014 edastasid Hispaania ametiasutused Prantsuse ametiasutustele kõnealuse otsuse teksti.

31. 7. aprilli 2015. aasta kirjas palusid Prantsuse ametiasutused tõendid väljastanud asutustel oma otsuse uuesti läbi vaadata. 24. juunil 2015 korraldati pädevate Prantsuse ja Hispaania ametiasutuste videokonverents, mille käigus ei õnnestunud erimeelsusi lahendada.

C. CRPNPAC hagi (kohtuasi C-370/17)

32. 11. augustil 2008 esitas CRPNPAC hagi tribunal de grande instance de Bobignyle (Bobigny esimese astme kohus). Hagis palutakse eelkõige, et CRPNPAC-le mõistetaks välja hüvitis kahju eest, mida talle tekitas asjaolu, et Roissys töötavat Vuelingi lennupersonali ei kindlustatud tema hallatavas täiendavas pensioniskeemis.

33. Tribunal de grande instance de Bobigny (Bobigny esimese astme kohus) peatas menetluse, kuni tehakse lõplik otsus Vuelingi vastu algatatud kriminaalmenetluses. Pärast Cour de cassation, chambre criminelle'i (kassatsioonikohtu kriminaalkolleegium) 31. märtsi 2014. aasta otsust jätkus menetlus nimetatud esimese astme kohtus.

34. Sellega seoses tekkis tribunal de grande instance de Bobignyl (Bobigny esimese astme kohus) küsimus, kas tõendi E 101 siduvust käsitlev Euroopa Kohtu praktika on kohaldatav juhul, kui asjasse puutuvad töötajad vastu võtnud liikmesriigi kohtud on tööandja kriminaalkorras süüdi mõistnud töösuhte varjamises, mis tähendab, et oli olemas pettuslik tahtlus või õiguste kuritarvitamine.

35. Neil asjaoludel otsustas tribunal de grande instance de Bobigny (Bobigny esimese astme kohus) 30. märtsi 2017. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. juunil 2017, menetluse peatada ning pöörduda Euroopa Kohtu poole.

D. Jean-Luc Poignanti hagi (kohtuasi C-37/18)

36. Vueling võttis J.-L. Poignanti 21. aprillil 2007 tööle teise piloodina Hispaania õiguse alusel koostatud töölepinguga. 14. juunil 2007 lähetati ta lepingulisa alusel tööle Paris-Charles-de-Gaulle'i lennujaama.

37. 30. mai 2008. aasta kirjaga esitas J.-L. Poignant lahkumisavalduse, tuginedes eelkõige oma lepingulise olukorra ebaseaduslikkusele Prantsuse õiguse kohaselt, seejärel aga võttis 2. juuni 2008. aasta meiliga lahkumisavalduse tagasi. 9. juuni 2008. aasta kirjaga algatas ta oma töölepingu lõpetamise (*prise d'acte de la rupture du contrat de travail*), tuginedes taas nimetatud ebaseaduslikkusele.

38. 11. juunil 2008 pöördus J.-L. Poignant conseil des prud'hommes de Bobigny (Bobigny töövaidluskomisjon (Prantsusmaa)) poole, taotledes oma lahkumisavalduse ümberkvalifitseerimist nii, et see tunnistataks töölepingu ülesütlemiseks ilma tegeliku ja tõsise põhjuseta,[13] nõudes muu hulgas kahjuhüvitist töösuhte varjamise eest ning Prantsuse sotsiaalkindlustusskeemi tegemata jäetud maksete eest.

39. 14. aprilli 2011. aasta otsusega otsustas conseil des prud'hommes de Bobigny (Bobigny töövaidluskomisjon) J.-L. Poignanti taotlused rahuldamata jätta. Nimetatud kohus leidis, et Vueling oli nõuetekohaselt täitnud kohaldatavad haldusformaalsused, eelkõige sellega, et ta taotles oma töötajatele Hispaania sotsiaalkindlustusasutustelt tõendid E 101. Kohus märkis ka, et J.-L. Poignanti lähetus ei kestnud üle aasta ning teda ei olnud saadetud asendama teist isikut.

40. Cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus) tühistas 4. märtsi 2016. aasta otsusega töövaidluskomisjoni otsuse. Tuginedes tema enda poolt 31. jaanuaril 2012. aastal kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse seadusjõule, kohustas nimetatud apellatsioonikohus Vuelingit maksma J.-L. Poignantile kahjuhüvitiseks kindlasummalise hüvitise töösuhte varjamise eest ja Prantsuse sotsiaalkindlustusskeemi tegemata jäetud maksete eest.

41. Vueling esitas selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse. Sellega seoses märgib Cour de cassation, chambre sociale (kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium), et cour d'appel de Paris' (Pariisi apellatsioonikohus) poolt 31. jaanuaril 2012. aastal kriminaalasjas tehtud kohtuotsusest nähtub, et kõnealusel lennuettevõtjal oli vaidlusaluste asjaolude ajal Roissys „baas", see tähendab „filiaal" määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a alapunkti i tähenduses. Lisaks näitab asjaolu, et tõendid E 101, millele Vueling tugineb, on väljastatud nimetatud määruse artikli 14 lõike 1 punkti a kohaselt, ehkki pardapersonali olukord kuulus tegelikult artikli 14 lõike 2 punkti a alapunkti i kohaldamisalasse, ning asjaomaste töötajate tegevuskohaks on märgitud Paris-Charles-de-Gaulle'i lennujaam, iseenesest seda, et need tõendid on saadud pettuse teel. Cour de cassation, chambre sociale (kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium) soovib teada, kas tõendi E 101 siduvust käsitlev Euroopa Kohtu praktika, mida on kinnitatud kohtuotsuses A-Rosa Flussschiff,[14] on sellistel asjaoludel kohaldatav.

42. Jaatava vastuse korral tekib küsimus, kas liidu õiguse esimuse põhimõttega on vastuolus see, et cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus), kellele on riigisisese õiguse kohaselt kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse seadusjõud siduv tsiviilasja suhtes, teeb oma 4. märtsi 2016. aasta otsuses järeldused otsusest, mis ta tegi kriminaalasjas 31. jaanuaril 2012, ning mõistab Vuelingilt välja kahjuhüvitise J.-L. Poignantile ainuüksi selle varasema kriminaalkorras süüdimõistmise tõttu.

13 Prantsuse õiguses, juhul kui töötaja lõpetab ühepoolselt töölepingu etteheidete tõttu tööandjale, on see lepingu lõpetamise algatus (*prise d'acte*) ning selle tagajärjed on samad, mis töölepingu ülesütlemisel ilma tegeliku ja tõsise põhjuseta. Kuid töötaja saab siiski töölepingu tööandja süül lõpetada vaid juhul, kui esineb tööandjapoolseid piisavalt kaalukaid rikkumisi, mis muudavad võimatuks töölepingu jätkamise. Vastasel juhul on *prise d'acte*'i tagajärjed samad, mis töölt lahkumisel omal soovil.

14 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus (C-620/15, EU:C:2017:309, edaspidi „kohtuotsus A-Rosa Flussschiff").

43. Neil asjaoludel otsustas Cour de cassation, chambre sociale (kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium) 10. jaanuari 2018. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. jaanuaril 2018, menetluse peatada ning pöörduda Euroopa Kohtu poole.

IV. Eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

44. Kohtuasjas C-370/17 esitab tribunal de grande instance de Bobigny (Bobigny esimese astme kohus) Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas E 101 tõendil, mille on vastavalt [rakendusmääruse nr 574/72] artikli 11 lõikele 1 ja artikli 12a lõikele 1a väljastanud selle liikmesriigi ametiasutuse määratud institutsioon, kelle sotsiaalkindlustuse õigusaktid jäävad töötaja olukorrale kohaldatavateks, peab õigusmõju säilima, isegi kui E 101 tõend on saadud pettuse teel või õiguse kuritarvitamisega, mille on lõplikult tuvastanud selle liikmesriigi kohus, kus töötaja töötab või peab töötama?

2. Kui vastus sellele küsimusele on jaatav, kas E 101 tõendite väljastamine takistab isikutel, kes on kannatanud kahju oma tööandja, pettuse toimepanija tegevuse tõttu, saada selle eest hüvitist, ilma et tööandja vastu algatatud vastutuse tuvastamise hagi […] ohustaks töötajate kindlustatust E 101 tõendil märgitud kindlustusskeemides?“

45. Kohtuasjas C-37/18 esitab Cour de cassation, chambre sociale (kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium) Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas tõlgendus, mille andis Euroopa […] Kohus oma otsuses […] A-Rosa Flussschiff määruse [nr 1408/71] artikli 14 lõike 2 punktile a, on kohaldatav kohtuvaidlusele, mis käsitleb töösuhte varjamisega seotud süütegu, milles on E 101 tunnistused välja antud [nimetatud määruse] artikli 14 lõike 1 punkti a kohaselt, vastavalt [rakendusmääruse nr 574/72] artikli 11 lõikele 1, samas kui olukord kuulus [määruse nr 1408/71] artikli 14 lõike 2 punkti a alapunkti i kohaldamisalasse, töötajate puhul, kes töötavad selle liikmesriigi territooriumil, mille kodanikud nad on ja kus on teises liikmesriigis asutatud lennutranspordiettevõtjal filiaal, ning et ainuüksi E 101 tunnistusest, milles on märgitud töötaja tegevuskohaks lennujaam ja tööandjaks lennuettevõtja, saaks järeldada, et see tunnistus on saadud pettuse teel?

2. Kui vastus on jaatav, siis kas liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, et liikmesriigi kohus, kellele on tema riigisisese õiguse kohaselt siduv kriminaalkohtu tehtud kohtuotsuse seadusjõud tsiviilkohtu suhtes, teeb järeldused kriminaalkohtu otsusest, mis on tehtud liidu õigusnormide vastaselt, ning mõistab tsiviilasjas tööandjalt välja kahjuhüvitise töötajale ainuüksi põhjusel, et see tööandja on kriminaalkorras süüdi mõistetud töösuhte varjamises?“

46. Euroopa Kohtu presidendi 22. veebruari 2018. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-370/17 ja C-37/18 nende seotust arvestades kirjaliku ja suulise menetluse ning kohtuotsuse huvides.

47. CRPNPAC, J.-L. Poignant, Vueling, Prantsuse ja Tšehhi valitsus, Iirimaa ning Euroopa Komisjon esitasid Euroopa Kohtule kirjalikud seisukohad. Samad pooled ja asjast huvitatud isikud peale Tšehhi valitsuse olid esindatud kohtuistungil, mis peeti 29. jaanuaril 2019.

V. Analüüs

A. Sissejuhatavad märkused

48. Pole vaja üksikasjalikult meelde tuletada Euroopa Kohtu praktikat, mis käsitleb tõendi E 101 siduvust.[15] Selle alused on hästi teada: ei pädev asutus ega vastuvõtva liikmesriigi kohus ei või jätta tõendit E 101, mille on töötaja nimel väljastanud lähetanud liikmesriigi pädev asutus, arvesse võtmata ega ammugi mitte seda tühistada.[16]

49. Nagu ma käesoleva ettepaneku sissejuhatuses mainisin, ei võtnud Prantsuse kohtud seda kohtupraktikat vastu poleemikata. Vuelingi kohtuasi on selles mõttes märgilise tähendusega. Cour de cassation, chambre criminelle'i (kassatsioonikohtu kriminaalkolleegium) 31. märtsi 2014. aasta otsus, millega nimetatud kohus jättis muutmata huvitatud poole süüdimõistmise töösuhte varjamises, äratas koos samal päeval sarnases kohtuasjas easyJeti suhtes tehtud otsusega[17] igatahes tähelepanu. Ühelt poolt seetõttu, et kriminaalkolleegium kinnitas nendes kohtuotsustes asja sisuliselt lahendanud kohtute lähenemisviisi, mis seisnes lennuettevõtjate esitatud tõendite E 101 arvesse võtmata jätmises põhjendusega, et need ei ole asjaomase rikkumise tuvastamisel asjakohased. Teiselt poolt seetõttu, et nimetatud kohus ei esitanud Euroopa Kohtule selle kohta eelotsuse küsimust.

50. Kuid Euroopa Kohtu selleaegset kohtupraktikat arvesse võttes ei olnud lahendus siiski ilmselge. Sellise süüteo materiaalne element on riigi sotsiaalkindlustusskeemis registreerimata jätmine. Sellise registreerimise saab kohustuslikuks muuta vaid määruse nr 1408/71 kollisiooninormide kohaselt. Kõnealuste normide nõuetekohane kohaldamine on niisiis rikkumise tuvastamisele eelnev küsimus. Euroopa Kohtu hinnangul ei tõenda tõend E 101 mitte üksnes seda, et asjaomasele töötajale kuuluvad kohaldamisele tõendi väljastanud asutuse liikmesriigi sotsiaalkindlustusnormid, vaid ka selle aluseks olevaid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid.[18] Teisisõnu: kõnealune tõend tõendab, et see olukord vastab nendele normidele. Niisiis ei olnud ilmne, et vastuvõtva liikmesriigi kohus, ehkki ta ei tee otsust töötaja registreerimise kui sellise kohta, vaid sellise süüteo kohta, võib pidada tõendit E 101 täiesti asjakohatuks ning kontrollida ise määruse nr 1408/71 kohaldamist.

51. Kriminaalkolleegiumi otsustest sündinud arutelude kontekstis[19] otsustas Cour de cassationi (kassatsioonikohus), kelle poole pöörduti taas varjatud töösuhte asjas, täiskogu esitada eelotsuse küsimuse, mille alusel tehti kohtuotsus A-Rosa Flussschiff. Selle küsimusega palus nimetatud kohus Euroopa Kohtul uuesti üle vaadata oma kohtupraktika, mis käsitleb tõendi E 101 siduvust, või vähemalt nüansseerida seda ilmse vea olemasolul. Tuletan meelde, et kõnealuses kohtuotsuses kinnitas Euroopa Kohus seda kohtupraktikat, otsustades, et isegi sellise ilmse vea puhul seob kõnealune tõend vastuvõtva liikmesriigi kohut.[20]

15 Sellega seoses viitan oma ettepanekutele kohtuasjas A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:12, punktid 44–55) ja kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, punktid 32–37).

16 Tõendi E 101 võib väljastada määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punktis a ja rakendusmääruse nr 574/72 artikli 11 lõikes 1 ette nähtud töötajate lähetamise eeskirjade kohaselt, aga ka teiste sätete alusel, sh määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a alusel, mida kohaldatakse isikute suhtes, kes töötavad transpordivahendil või kuuluvad lennuekipaaži (vt käesoleva ettepaneku punktid 124 ja 134).

17 Cour de cassation, chambre criminelle'i (kassatsioonikohtu kriminaalkolleegium) otsus nr 11-88420.

18 Vt 26. jaanuari 2006. aasta kohtuotsus Herbosch Kiere (C-2/05, EU:C:2006:69, punktid 19 ja 32).

19 Kõnealused kohtuotsused tekitasid Prantsuse õiguskirjanduses lahkarvamusi. Vt eelkõige kriitikute hulgast Lhernould, J. P., „Une compagnie aérienne peut-elle détacher des navigants en France? L'étonnante leçon anti-européenne de la chambre criminelle à propos du formulaire E 101", *RJS*, 2014, ning pooldajate hulgast Muller, F., „Face aux abus et contournements, la directive d'exécution de la directive détachement est-elle à la hauteur?", *Dr. Soc.*, 2014, lk 788. Lisaks, pärast Vuelingi kaebust algatas komisjon Prantsusmaa suhtes menetluse EU Pilot. Menetlus siiski lõpetati pärast kohtuotsuse A-Rosa Flussschiff kuulutamist.

20 Vt kohtuotsus A-Rosa Flussschiff, punkt 61. Selles kohtuotsuses otsustas Euroopa Kohus samuti, küll vaikimisi, kuid kindlalt, et sellel, kas menetletakse tsiviil- või kriminaalasja, ei ole tõendi E 101 siduvuse seisukohast mingit tähtsust, sest see on siduv liikmesriikide kõikidele kohtutele. Vt 24. oktoobri 2017. aasta kohtumäärus Belu Dienstleistung ja Nikless (C-474/16, ei avaldata, EU:C:2017:812, punkt 17).

52. Kuid kohtuotsuses A-Rosa Flussschiff ei käsitlenud Euroopa Kohus pettuse võimalust. Seda võimalust käsitles Euroopa Kohus kohtuotsuses Altun. Nimetatud suurkoja otsuses möönis Euroopa Kohus põhimõtteliselt, et vastuvõtva liikmesriigi kohus võib jätta arvesse võtmata tõendi E 101, kui see saadi pettuse teel või seda kasutati pettuslikult.

53. Kaks kohtuasjas C-370/17 esitatud küsimust ja esimene küsimus kohtuasjas C-37/18 annavad Euroopa Kohtule võimaluse täpsustada kohtuotsuse Altun ulatust. Põhikohtuasja asjaolusid silmas pidades ja arvestades Euroopa Kohtule esitatud seisukohti, on minu arvates vaja teha kaks täpsustust.

54. Ühelt poolt tuleb täpsustada vastuvõtva liikmesriigi kohtupädevust jätta arvesse võtmata tõend E 101, mis on saadud pettuse teel või mida on kasutatud pettuslikult. Ma selgitan, miks minu arvates võib nimetatud kohus jätta sellise tõendi arvesse võtmata, kui talle on teada asjaolud, millest ilmneb pettus, olenemata sellest, kuidas edeneb pädevate asutuste vaheline dialoog, mis on ette nähtud määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikes 3[21] (osa B).

55. Teiselt poolt tuleb peatuda mõistel „pettus“ liidu õiguse tähenduses ning selle raames täpsustada, kuidas kohaldatakse määruses nr 1408/71 ette nähtud sotsiaalkindlustuse õigusnorme rahvusvahelist veoteenust osutavate lennuettevõtjate lennupersonali suhtes. Minu arvates, kuid eelotsusetaotluse esitanud kohus peab seda kontrollima, võivad sellised asjaolud, nagu on käsitletud põhikohtuasjas, võimaldada sellise pettuse tuvastada (osa C).

56. Seoses teise küsimusega kohtuasjas C-37/18 selgitan, miks minu arvates on liidu õigusega vastuolus riigisisene õigusnorm, mis käsitleb seadusjõudu ja mis kohustab tsiviilkohut kohaldama kriminaalasjas tehtud lõplikku kohtuotsust, juhul kui on tõendatud, et see otsus on vastuolus nimetatud õigusega (osa D).

B. Vastuvõtva liikmesriigi kohtu pädevus jätta arvesse võtmata tõend E 101, mis on saadud pettuse teel või mida on kasutatud pettuslikult

57. Tõendi E 101 eesmärk on tagada, et järgitakse määruse nr 1408/71 artikli 13 lõikes 1 sätestatud põhimõtet, mille kohaselt kohaldatakse töötajale sotsiaalkindlustuse valdkonnas ainult ühe liikmesriigi õigusakte. Nimetatud tõendiga püütakse vältida seda, et eri liikmesriikide asutused hindavad kõnealuseid õigusakte erinevalt, ning sellisest lahknevast hindamisest tulenevaid pädevuskonflikte. Niisiis aitab tõend E 101 tagada liidu piires liikuvate töötajate õiguskindlust ning seega ka tööandjate õiguskindlust. Seega hõlbustab kõnealune tõend töötajate vaba liikumist ja teenuste osutamise vabadust liidus.[22]

58. Kui tõendis E 101 märgitu ei oleks vastuvõtva liikmesriigi asutustele üldjuhul siduv, oleks nende eesmärkide saavutamine ohus. Sellega, et ta tunnistas kõnealuse tõendi siduvust ning otsustas, et tõendi välja andnud asutus on ainsana pädev seda tagasi võtma, soovis Euroopa Kohus ära hoida tagajärgi, mida nimelt selle dokumendiga soovitakse vältida: vastuoluliste otsuste tegemist konkreetse töötaja suhtes kohaldatava õiguse kohta ja sellest tulenevat topeltkindlustamist.[23]

59. ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõte õigustab pealegi seda lahendust. Selle põhimõtte kohaselt peavad liikmesriikide pädevad asutused üksteist vastastikku aitama määruses nr 1408/71 sätestatud kollisiooninormide rakendamisel. Sellest tuleneb hulk vastastikuseid kohustusi: tõendit väljastav asutus peab õigesti hindama nende normide kohaldamisel asjakohaseid fakte ning

21 Teisisõnu: ehkki ma suhtun reservatsioonidega kiirusesse, millega Prantsuse kriminaalkohtud jätsid arvesse võtmata Vuelingi esitatud tõendid E 101 ning nendega seotud Euroopa Kohtu praktika, leian, et lahendus, milleni nad jõudsid, on põhimõtteliselt kooskõlas liidu õigusega.

22 Vt minu ettepanek kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, punkt 35).

23 Vt minu ettepanek kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, punkt 36).

seeläbi tagama tõendis E 101 esitatud andmete õigsuse; vastuvõtva liikmesriigi asutused peavad koostöö vaimus põhimõtteliselt tunnistama tõendi kehtivust ning juhul kui neil on kahtlusi tõendis esitatud andmete suhtes, teatama sellest tõendi väljastanud asutusele. Sellisel juhul peab viimane asutus samamoodi koostöö vaimus uuesti hindama, kas tõend anti välja põhjendatult.[24]

60. Tõend E 101 on siduv ka vastastikuse usaldamise põhimõtte alusel.[25] See põhimõte kohustab iga liikmesriiki eeldama, et põhimõtteliselt järgivad kõik ülejäänud liikmesriigid liidu õigust.[26] Selle põhimõtte kohaselt peavad vastuvõtva liikmesriigi asutused niisiis eeldama, et tõendi väljastanud asutus kohaldas selle väljastamisel õigesti määruses nr 1408/71 ette nähtud kollisiooninorme.

61. Nagu Euroopa Kohus otsustas kohtuotsuses Altun, ei tohi tõendi E 101 siduvust käsitlev kohtupraktika siiski võimaldada seda, et isikud saavad tugineda liidu õiguse normidele pettuse või kuritarvituse eesmärgil.[27]

62. Sellega seoses meenutas Euroopa Kohus kõnealuses kohtuotsuses, et liidu õiguses eksisteerib üldine pettuse ja kuritarvitamise keelu põhimõte, mida isikud peavad järgima. Nimelt ei saa liidu õigusnorme kohaldada nii laialt, et need hõlmaksid tehinguid, mida tehakse pettuse või kuritarvituse teel liidu õigusega ette nähtud eelistest kasu saamise eesmärgil.[28]

63. Seda üldpõhimõtet kohaldades otsustas Euroopa Kohus nimetatud otsuses, et pettusega seotud tõendil E 101 ei saa olla samasugust siduvust. Euroopa Kohus möönis, et põhimõtteliselt võib vastuvõtva liikmesriigi kohus jätta arvesse võtmata tõendi E 101 ning teha kohaldatavate sotsiaalkindlustuse õigusnormide rikkumisest riigisiseses õiguses ette nähtud järeldused, juhul kui ta tuvastab objektiivsete asjaolude alusel[29] ja tingimusel, et asjaomasel isikul on olnud võimalus lükata kõnealused asjaolud ümber tagatiste alusel, mis tulenevad õigusest õiglasele kohtumenetlusele, et asjaomane tõend on saadud pettuse teel või seda kasutati pettuslikult.[30]

64. Euroopa Kohus tunnistas vastuvõtva liikmesriigi kohtu sellise pädevuse olemasolu siiski vaid veidi eriliste asjaolude korral. Näiteks kohtuasjas, milles tehti otsus Altun, esitas vastuvõtva liikmesriigi pädev asutus pärast seda, kui ta oli tuvastanud teatava hulga elemente, mis andsid alust arvata, et tõendid E 101 olid saadud pettuse teel, tõendid välja andnud asutusele põhjendatud taotluse kõnealused tõendid ümber hinnata või tagasi võtta. Viimasena nimetatud asutus vastas pärast meeldetuletust ja üle pooleteise aasta hiljem, esitades välja antud tõendite kohta kokkuvõtte, milles ta märkis ära tõendite kehtivusaja ning täpsustas, et lähetustingimused olid nende tõendite väljaandmise ajal erinevate asjasse puutuvate tööandjate poolt täidetud. Selles vastuses ei olnud võetud aga arvesse vastuvõtva liikmesriigi asutuse tuvastatud ja tõendatud fakte.[31] Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohus, et:

„[…] olukorras, kus selle liikmesriigi asutus, kuhu töötajad on lähetatud, esitab tõendid E 101 välja andnud asutusele määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikes 3 ette nähtud dialoogi raames konkreetseid asjaolusid, mis lubavad arvata, et need tõendid on saadud pettuse teel, [tuleb] sel teisena nimetatud asutusel lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt nende asjaolude alusel uuesti hinnata, kas tõendid anti

24 Vt selle kohta kohtuotsus Altun, punktid 37–39 ja 41–43 ning seal viidatud kohtupraktika.

25 Kohtuotsus Altun, punktid 39 ja 40.

26 Vt eelkõige 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

27 Kohtuotsus Altun, punkt 48.

28 Vt kohtuotsus Altun, punkt 49. Vt ka 22. novembri 2017. aasta kohtuotsus Cussens jt (C-251/16, EU:C:2017:881, punktid 27, 30, 31 ja 33).

29 Asjaolude kohta, mis kujutavad endast pettust liidu õiguse tähenduses ja pidepunktide kohta, mis võimaldavad selle tuvastada, vt käesoleva ettepaneku osa C.

30 Vt kohtuotsus Altun, punktid 55, 56 ja 60.

31 Vt kohtuotsus Altun, punktid 20 ja 21.

välja põhjendatult, ning võtta vajaduse korral tõendid tagasi […]. Kui viimati nimetatud asutus mõistliku aja jooksul sellist uut hindamist läbi ei vii, peab saama nendele asjaoludele tugineda kohtumenetluses, mis algatatakse selleks, et selle liikmesriigi kohus, kuhu töötaja lähetati, asjasse puutuvad tõendid tühistaks.“ [32]

65. Osundatud tekstiosa võib tõlgendada kaheti. *Ühelt poolt* võib leida, nagu Vueling, Tšehhi valitsus, Iirimaa ja komisjon, et sellise sõnastusega soovis Euroopa Kohus seada vastuvõtva liikmesriigi kohtu pädevuse jätta arvesse võtmata tõend E 101, mis on saadud pettuse teel või mida on kasutatud pettuslikult, sõltuvusse pädevate asutuste vahelisest dialoogist, mis on ette nähtud määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikes 3. Täpsemalt oleks selle tõlgenduse kohaselt nimetatud kohtul selline pädevus vaid juhul, kui on täidetud *kaks kumulatiivset tingimust*: 1) vastuvõtva liikmesriigi pädev asutus on pöördunud tõendi väljastanud asutuse poole ning edastanud konkreetsed asjaolud, mis annavad alust arvata, et asjaomane tõend E 101 on saadud pettuse teel, ning 2) tõendi väljastanud asutus ei ole nimetatud asjaolusid silmas pidades asjaomast tõendit mõistliku aja jooksul uuesti hinnanud.

66. *Teiselt poolt* võib osundatud teksti tõlgendada nii, nagu teevad J.-L. Poignant ja CRPNPAC, st et Euroopa Kohus ei soovinud kehtestada üldisi tingimusi, vaid andis üksnes vastuse, mis põhineb kõnealuse kohtuasja asjaoludel, ilma et see mõjutaks vastuvõtva liikmesriigi kohtu pädevust teistes kohtuasjades.

67. Meenutan, et pädevate asutuste vahelise dialoogi osas erinevad käesoleva kohtuasja asjaolud olulisel määral asjaoludest kohtuasjas, milles tehti otsus Altun. [33] Niisiis tekitas küsimus, kas neil asjaoludel võisid Prantsuse kriminaalkohtud ja võivad eelotsusetaotluse esitanud kohtud jätta arvesse võtmata vaidlusalused tõendid E 101, vaidluse Euroopa Kohtu menetluses osalevate poolte ja menetlusse astujate vahel.

68. Minu arvates ei saa kohtuotsust Altun tõlgendada nii, et see piirab vastuvõtva liikmesriigi kohtu pädevust jätta arvesse võtmata tõendid E 101, juhul kui talle on teada objektiivsed asjaolud, mis võimaldavad tuvastada pettuse. Nimetatud kohtuotsuses esitatud seisukohti, mis käsitlevad määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikes 3 ette nähtud dialoogi pädevate asutuste vahel, ei tuleks tõlgendada kõnealuse pädevuse tingimustena (punkt 1). Juhuks kui Euroopa Kohus peaks olema teisel arvamusel, selgitan ka, millistel põhjustel tuleb siiski igal juhul arvestada, et need tingimused on täidetud sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas (punkt 2).

1. Pädevate asutuste vahelise dialoogi mõju puudumine vastuvõtva liikmesriigi kohtu pädevusele jätta arvesse võtmata tõend E 101, mis on saadud pettuse teel või mida kasutatakse pettuslikult

69. Minu pakutav tõlgendus tuleneb minu arvates liidu õiguses kehtiva pettuste või kuritarvituste keelu üldpõhimõtte õiguspärasest kohaldamisest (alapunkt a). Erandi tegemist vastuvõtva liikmesriigi kohtu pädevusest jätta arvesse võtmata tõend E 101, mis on saadud pettuse teel või mida kasutatakse pettuslikult, ei õigusta ükski põhjus, mis tavapäraselt on tõendi E 101 siduvuse aluseks (alapunktid b–d). Lisaks toetavad sellist tõlgendamist kohtuasjas C-37/18 kaalutlused, mis on seotud tõhusa kaitsega, millele töötajal peab olema õigus juhul, kui tööandja on toime pannud pettuse (alapunkt e). Ning lõpuks ei sea selline tõlgendamine minu arvates ohtu kõnealusel tõendil põhinevat süsteemi (alapunkt f).

32 Kohtuotsus Altun, punktid 54 ja 55.

33 Vt käesoleva ettepaneku punktid 26–31.

a) Pettuste või kuritarvituste keelu üldpõhimõte

70. Tõlgendus, mille kohaselt vastuvõtva liikmesriigi kohus võib jätta arvesse võtmata tõendi E 101, juhul kui ta tuvastab objektiivsete asjaolude alusel, et see tõend saadi pettuse teel või seda kasutati pettuslikult, tuleneb minu arvates otseselt ja vältimatult põhimõttest, mille kohaselt õigussubjektid ei tohi liidu õigusnorme ära kasutada pettuse või kuritarvituse eesmärgil.

71. Vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale, mis on seotud nimetatud üldpõhimõttega, toob pettus või liidu õiguse kuritarvitamine, kui see on tuvastatud objektiivsete asjaolude alusel, kaasa *huvitatud isikule soovitud õiguse või soodustuse andmisest keeldumise* – mis on pealegi lihtsalt selle tuvastamise tagajärg, et pettuse või õiguse kuritarvitamise korral ei olnud soodustuse saamiseks vajalikud objektiivsed tingimused tegelikult täidetud.[34]

72. Euroopa Kohus on kinnitanud seda lahendust jõuliselt hiljutistes kohtuotsustes N Luxembourg 1 jt[35] ning T Danmark ja Y Denmark,[36] mis mõlemad tehti suurkojas. Samuti kinnitas ta nimetatud kohtuotsustes, et liikmesriigi kohtul, kellel on tegemist liidu õigusnormidele tuginemisega pettuse või kuritarvituse eesmärgil, on kõnealuse õiguse alusel mitte ainult *võimalus*, vaid lausa *kohustus* keelduda kohaldamast nendest õigusnormidest tulenevat eelist asjaomase isiku suhtes.[37]

73. Kõnealust üldpõhimõtet kohaldades ei ole vastuvõtva liikmesriigi kohus seega juhul, kui talle on teada objektiivsed asjaolud, mis tõendavad, et tõend E 101 saadi pettuse teel või seda kasutati pettuslikult, mitte üksnes *pädev kõnealust tõendit arvesse võtmata jätma*, vaid tal lasub lausa *kohustus seda teha*.

74. See, kuidas kulgeb kõnealuse tõendi kehtivust puudutav vastuvõtva liikmesriigi pädeva asutuse ja tõendi E 101 väljastanud asutuse vaheline dialoog, mis põhineb määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikel 3, ei tohiks minu arvates sellistel asjaoludel, nagu on nimetatud eelmises punktis, mõjutada esimesena nimetatud liikmesriigi kohtu pädevust jätta kõnealune tõend arvesse võtmata.[38]

75. Sellega seoses märgin, et kohtuotsuse Altun sellise tõlgendamise kohaselt, mille pakuvad välja Vueling, Tšehhi valitsus, Iirimaa ja komisjon ning mis on kokku võetud käesoleva ettepaneku punktis 65, juhul kui vastuvõtva riigi pädev asutus ei ole tõend E 101 i väljastanud asutusele esitanud taotlust hinnata uuesti tõendit E 101, kui taotluse esitamisest ei ole möödunud mõistlikku ajavahemikku või ka juhul, kui viimati nimetatud asutus on sellise ajavahemiku jooksul vastanud, kinnitades, et tema arvates edastatud teavet arvestades pettust ei esine, ei võiks vastuvõtva liikmesriigi kohus tõendit arvesse võtmata jätta, ehkki talle on teada objektiivsed asjaolud, mis tõendavad sellist pettust.

76. Kuid minu arvates on selline tulemus vastuolus ülalnimetatud üldpõhimõttega ning tähendaks seda, et õigusel rajanevas liidus lubataks lubamatut: esiteks saaks õigussubjekt oma pettuslikust käitumisest kasu ning teiseks peaks kohus pettust sallima ja isegi toetama.[39]

34 Vt 22. novembri 2017. aasta kohtuotsus Cussens jt (C-251/16, EU:C:2017:881, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

35 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsus (C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16, EU:C:2019:134, punktid 96–102).

36 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsus (C-116/16 ja C-117/16, EU:C:2019:135, punktid 70–76).

37 Vt 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsused N Luxembourg 1 jt (C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16, EU:C:2019:134, punktid 110 ja 120) ning T Danmark ja Y Denmark (C-116/16 ja C-117/16, EU:C:2019:135, punktid 76 ja 82).

38 Vt selle kohta kohtujurist Lenzi ettepanek kohtuasjas Calle Grenzshop Andresen (C-425/93, EU:C:1995:12, punkt 63). Vt analoogia alusel 27. septembri 1989. aasta kohtuotsus van de Bijl (130/88, EU:C:1989:349, punktid 20–27) ja kohtujurist Darmoni ettepanek kohtuasjas van de Bijl (130/88, ei avaldata, EU:C:1989:157, punkt 17). Vt ka kohtujurist Mischo ettepanek kohtuasjas Paletta (C-45/90, ei avaldata, EU:C:1991:434, punktid 29–34) ja 2. mai 1996. aasta kohtuotsus Paletta (C-206/94, EU:C:1996:182, punktid 24–28). Nimetatud kohtuotsustes nentis Euroopa Kohus, et teatavad dokumendid, mille on väljastanud liikmesriigi asutused ja mis põhimõtteliselt on teisele liikmesriigile siduvad, võib teise liikmesriigi kohus jätta arvesse võtmata, kui tegemist on pettusega. Euroopa Kohus lükkas nimetatud kohtuasjades tagasi menetlusse astujate ettepanekud eelistada asutustevahelist koostööd.

39 Vt minu ettepanek kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, punkt 44).

77. Pean siinkohal rõhutama, et pettus rikub tõsiselt nii vastuvõtva liikmesriigi kui ka liidu avalikku korda, mis minu arvates kattuvad, kui tegemist on pettusega sotsiaalkindlustuse valdkonnas.[40] Liikmesriikide kohtute kui liidu kohtute ja kõnealuse avaliku korra kaitsjate ülesanne on see rikkumine lõpetada. Kõnealusele pädevusele ei tohiks olla mingit piirangut ja pealegi ei õigustaks seda ükski põhjus, mis tavaliselt on tõendi E 101 siduvuse aluseks.

b) Lojaalse koostöö põhimõte

78. Esiteks ei saa lojaalse koostöö põhimõte, mis on ette nähtud määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikes 3, õigustada sellist pettuste või kuritarvituste keelu põhimõtte rikkumist.

79. Mõistagi peavad liikmesriikide asutused tegema koostööd määruse nr 1408/71 rakendamisel. Niisiis kohustab lojaalse koostöö põhimõte vastuvõtva liikmesriigi pädevat asutust pöörduma kõigepealt tõendi väljastanud asutuse poole, kui talle on teada asjaolusid, mis annavad tunnistust tõendiga E 101 seotud pettuse toimepanekust, mis võimaldab tõendi väljastanud asutusel uuesti kaaluda, kas tõend on antud välja põhjendatult, ning selle tühistada või tagasi võtta.[41]

80. Niisiis ei saa vastuvõtva liikmesriigi pädev asutus loobuda igasugusest dialoogist tõendi väljastanud asutusega ka juhul, kui tegemist on pettusega.[42] Sellist lojaalse koostöö kohustuse rikkumist, eriti kui see osutub süstemaatiliseks, võidaks karistada liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi raames.

81. Kuid see vajalik koostöö ei saa minu arvates õigustada seda, et piiratakse vastuvõtva liikmesriigi kohtu pädevust tuvastada tõendiga E 101 seotud pettus. Olenemata sellest, kuidas edeneb pädevate asutuste vaheline dialoog, mis on ette nähtud määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikes 3, peab nimetatud kohtul olema võimalik jätta tõend E 101 arvesse võtmata, kui kohtule on teada asjaolud, mis tõendavad, et asjaomane tõend saadi pettuse teel või seda kasutati pettuslikult, ning seda nii juhul, kui tema poole pöördub selle liikmesriigi pädev asutus, kui ta teeb otsuse kahju hüvitamise nõude kohta, mille on esitanud huvitatud kolmandad isikud, näiteks pettuse tõttu kannatanud töötajad, kui ka juhul, kui õigussubjekt, kes tugineb kõnealusele tõendile, on kohtus hageja.

82. Pelgalt asutustevahelise koostöö ergutamise eesmärgil ei saa takistada kohtul võidelda pettustega sotsiaalkindlustuse valdkonnas. Niisiis on tõhus võitlemine kõnealuste pettuste vastu *määrava tähtsusega nõue*. Liikmesriikide tasandil kujutab tõendi E 101 väljaandmisega seotud pettus endast ohtu liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteemide ühtlusele ja rahalisele tasakaalule ning liidu tasandil kahjustab selline pettus majanduslikku ühtekuuluvust ning siseturu nõuetekohast toimimist, moonutades konkurentsitingimusi.[43]

40 Vt käesoleva ettepaneku punktis 82 esitatud kaalutlused.

41 Vt minu ettepanek kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, punkt 71).

42 Vt selle kohta 11. juuli 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Belgia (C-356/15, EU:C:2018:555, punkt 105), milles Euroopa Kohus märkis, et selles kohtuasjas arutusel olnud õigusaktid, mille eesmärk on võidelda selliste tõendite E 101 vastu, mis on saadud pettuse teel või millele on tuginetud pettuse eesmärgil, ei vastanud kohtuotsusest Altun tulevatele nõuetele, kuna eelkõige ei näinud kõnealused õigusnormid ette mingit kohustust alustada määrustes nr 883/2004 ja nr 987/2009 sätestatud dialoogi- ja lepitusmenetlust.

43 Vt minu ettepanek kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, punkt 46). Vt ka eespool viidatud Euroopa Parlamendi 14. septembri 2016. aasta resolutsioon sotsiaalse dumpingu kohta Euroopa Liidus. Vt ka analoogia alusel sotsiaalse dumpingu kohta 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsused N Luxembourg 1 jt (C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16, EU:C:2019:134, punkt 107) ning T Danmark ja Y Denmark (C-116/16 ja C-117/16, EU:C:2019:135, punkt 79).

83. Ehkki tihedam ja tõhusam koostöö pädevate asutuste vahel on pettuste vastu võitlemisel mõistagi otsustav tegur,[44] puudub sellel koostööl liidu õiguse praeguses seisus siduv raamistik, mis võimaldaks koostööl valdkonnas alati piisavalt kiirelt ja tõhusalt toimida.[45] Meenutan siinkohal, et liidu õiguses ei ole praegu sätestatud mingisuguseid tõendite E 101 väljastamise või uuesti hindamise menetlusi, vaid need kuuluvad iga liikmesriigi riigisisesesse õigusesse, ega mingeid kohustuslikke tähtaegu pädevate asutuste vahelises suhtluses.[46]

84. Lisaks, juhul kui pädevate asutuste vahel on erimeelsusi, pikendab ka lepitusmenetlus halduskomisjonis karistuse määramise aega. Pealegi ei ole halduskomisjoni otsustel siduvaid õiguslikke tagajärgi.[47] Kui pettuste vastane võitlus piirduks vaid kõnealuse koostööga, tähendaks see, et tegelikult ei toimuks võitlus täie jõu ja kiirusega.

85. Seetõttu ei soovita ma vastandada vastuvõtva liikmesriigi kohtule esitatud hagide ühepoolsust pädevate asutuste vahelisele koostööle. Minu arvates peaksid need kaks võimalust tegelikult *toimima paralleelselt*, kuna need täiendavad teineteist. Seda mõtet kannab ka direktiiv 2014/67/EL, mis käsitleb direktiivi 96/71/EÜ (töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega) jõustamist ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012, mis käsitleb siseturu infosüsteemi kaudu tehtavat halduskoostööd.[48]

86. Pädevate asutuste vaheline dialoog, mis toimub enne vastuvõtva liikmesriigi kohtusse pöördumist, võib aidata hajutada võimalikke kahtlusi seoses käsitletava juhtumi faktiliste asjaoludega, eelkõige juhul, kui pettuse tuvastamiseks on vaja teostada kontrolli liikmesriigis, kus tõend välja anti.[49] Lisaks võib vastuvõtva liikmesriigi kohtu poole pöördumine juhul, kui tõendi E 101 välja andnud asutus tühistab või võtab selle vastuvõtva liikmesriigi pädeva asutuse taotluse tulemusena tagasi, osutuda ülearuseks. Pädevate asutuste vaheline dialoog võimaldab niisiis menetlusökonoomiat.[50] Ka pärast süüdimõistmist vastuvõtva liikmesriigi kohtus on see dialoog väga oluline. Eelkõige saab kogu liidu

44 Vt halduskomisjoni 18. märtsi 2010. aasta otsuse nr H5, mis käsitleb koostööd võitluses pettuste ja vigade vastu [määruse nr 883/2004] ja [määruse nr 987/2009] raames (ELT 2010, C 149, lk 5), põhjendus 4.

45 Vt analoogia alusel kohtujurist Darmoni ettepanek kohtuasjas van de Bijl (130/88, ei avaldata, EU:C:1989:157, punkt 17).

46 Meenutan, et halduskomisjoni otsused, milles on sätestatud sellised tähtajad, ei ole siduvad. Märgin siiski, et koordineerimist käsitlevate määruste muutmise ettepanekus, mida liidu seadusandja praegu arutab, on ette nähtud selliste tähtaegade lisamine, mille jooksul peab tõendi E 101 välja andnud asutus arutama, kas see on välja antud põhjendatult, ning vajaduse korral selle teise liikmesriigi pädeva asutuse taotlusel tagasi võtma või seda muutma. Kui tegemist on dokumendi taotleja ümberlükkamatu pettusega, peab dokumendi väljastanud asutus võtma dokumendi kohe tagasi või muutma seda viivitamata ja tagasiulatuvalt. Vt üksikasjalikumalt minu ettepanek kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, punkt 21).

47 Kohtuasi, milles tehti 6. septembri 2018. aasta otsus Alpenrind jt (C-527/16, EU:C:2018:669), on selles mõttes kõnekas näide. Selles kohtuasjas teatas vastuvõtva liikmesriigi pädev asutus dokumendid väljastanud asutusele, et tema poolt teatavatele töötajatele väljastatud porditavad dokumendid A1 olid kehtetud. Dokumendid väljastanud asutus keeldus asjaomaseid dokumente tagasi võtmast. Erimeelsuste tõttu pöördusid asjasse puutuvad liikmesriigid halduskomisjoni poole, kes tegi otsuse kõnealuste dokumentide tagasivõtmise kohta. Kuid dokumendid väljastanud asutus ei võtnud siiski pärast lepitusmenetlust asjaomaseid dokumente tagasi.

48 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv (ELT 2014, L 159, lk 11). Eelkõige on kõnealuse direktiivi artikli 6 lõikes 10 sätestatud, et pädevate asutuste vaheline taotlus teabe saamiseks töötajate lähetamise valdkonnas ei takista vastuvõtva liikmesriigi pädevaid asutusi võtmast asjakohase riigisisese või liidu õiguse sätete kohaselt meetmeid, et uurida ja ennetada töötajate lähetamise eeskirjade väidetavaid rikkumisi.

49 Pean silmas eelkõige sellist pettust, mida käsitleti kohtuasjas, milles tehti otsus Altun ja mis seisnes selles, et asjaomases liikmesriigis loodi n-ö riiulifirmasid vaid sel eesmärgil, et lähetada töötajaid teise liikmesriiki. Iirimaa ja komisjon väidavad siiski koguni, et vastuvõtva liikmesriigi kohtule *ei saa olla teada pettust tõendavad asjaolud, pidamata dialoogi dokumendi väljastanud asutusega*. Selle väite liialduslikkus on ilmselge. Dialoog võib olla kasulik, et saada tõendeid, kuid see ei ole ilmtingimata vajalik. See asutus ei ole alati vastuvõtva liikmesriigi asutustest paremal positsioonil, et pettust tõendada. Eelkõige saab otsustavaid asjaolusid tihtipeale tuvastada just vastuvõtvas liikmesriigis. Nii on see näiteks selliste asjaolude puhul nagu põhikohtuasjas, kui tuleb kindlaks teha tööandja filiaali olemasolu kõnealuses liikmesriigis ja töötajate seotus sellega (vt käesoleva ettepaneku osa C). Ka liidu seadusandja ise on rõhutanud vastuvõtva liikmesriigi pädevate asutuste rolli kontrollijana direktiivis 2014/67, mille artiklis 7 on sisuliselt ette nähtud, et nimetatud direktiivi ja direktiivi 96/71 järgimise kontrollimine kuulub vastuvõtva liikmesriigi vastutusalasse, vajaduse korral koostöös lähetanud liikmesriigi asutustega.

50 Käesoleval juhul, kui Prantsusmaa ametiasutused oleksid alustanud dialoogi varem, oleks vaidlusalused tõendid E 101 väljastanud asutus need tõenäoliselt tühistanud, kuna ta loobus nende tühistamisest peaasjalikult aegumise tõttu.

territooriumil kehtiva tõendi E 101 tühistada vaid selle välja andnud asutus,[51] vastuvõtva liikmesriigi kohus saab üksnes jätta tõendi poolelioleva menetluse raames arvesse võtmata. Lisaks võimaldab kõnealune dialoog tagada pettuse majanduslike tagajärgede lahendamise ning selle, et töötajad ei pea taluma ebamugavusi, kasutades oma õigust sotsiaalkindlustusele.[52]

c) Vastastikuse usalduse põhimõte

87. Teiseks ei nõua vastastikuse usalduse põhimõte minu arvates teistsugust tõlgendamist kui see, mille ma välja pakun. Kõigepealt tuleb märkida, et kui vastuvõtva liikmesriigi kohus tuvastab, et tõend E 101 on saadud pettuse teel, ei sea ta kahtluse alla seda, et tõendi väljastanud asutus on järginud liidu õigust. Pettuse tuvastamine ei tähenda mitte seda, et kõnealusele asutusele heidetakse ette liidu õiguse rikkumist, vaid seda, et tööandja on kõnealust asutust petnud.

88. Edasi, juhul kui dialoogi raames oleks tõendi väljastanud asutus vastuvõtva liikmesriigi pädeva asutuse palvel uuesti hinnanud tõendit E 101 ning oleks otsustanud selle jõusse jätta, väites, et tema arvates ei ole see saadud pettuse teel ega ole seda kasutatud pettuslikult, tuleneb vastastikuse usalduse põhimõttest mõistagi, et vastuvõtva liikmesriigi kohus peab asjakohaselt arvesse võtma seda vastust ja võimalikke asjaolusid, mis tõendi väljastanud asutus on selle toetuseks esitanud. Kuid see põhimõte ei saa kohustada asjaomast kohut tundma, et see vastus on talle siduv, samas kui talle on teada muud asjaolud, mis tõendavad pettust.

89. Selles osas ei saa arutluskäik põhineda analoogial liidu tsiviil- ja karistusõiguse normidega, mis kohustavad liikmesriikide kohtuid tunnustama või täitma teatavaid teistes liikmesriikides väljastatud dokumente ilma, et kohtul oleks põhimõtteliselt õigus seada kahtluse alla nende põhjendatust. Need õigusnormid kuuluvad *õigusasutuste* vahelise koostöö valdkonda ning see asjaolu õigustab kõrgemat usalduse taset, millel põhineb nende õigusnormidega sätestatud tunnustamise ja täitmise süsteem.[53] Samasugust usaldust ei saa nõuda *kohtult*, kui tegemist on teise liikmesriigi *haldusasutuse* väljendatud arvamusega. Teiste sõnadega: vastastikuse usalduse põhimõte ei saa õigustada seda, et tõendi väljastanud asutusel on omamoodi „vetoõigus“ vastuvõtva liikmesriigi kohtu pädevuse üle jätta arvesse võtmata tõend E 101, mis on saadud pettuse teel või mida on kasutatud pettuslikult.

90. Igal juhul tuletan lõpetuseks meelde, et vastastikuse usalduse põhimõttest tuleneb liidu õiguse järgimise *eeldus*, mis on küll tugev, ent mitte ümberlükkamatu. Vastupidi – see eeldus võidakse „erandlikel asjaoludel“ ümber lükata.[54] Minu arvates on pettuse tõendamine just selline asjaolu.

d) Ühe riigi õigusaktide kohaldamise ja õiguskindluse põhimõtted

91. Kolmandaks ei nõua ka ühe riigi õigusaktide kohaldamise põhimõte[55] erinevat tõlgendamist. Muidugi, nagu rõhutab Vueling, oleks põhikohtuasjades pettuse tuvastamise ja tõendite E 101 kohaldamata jätmise tagajärg eelkõige see, et Vueling peaks maksma CRPNPAC-le kahjuhüvitist, mis võrdub osaga Prantsusmaal maksmata jäetud sotsiaalkindlustusmaksetest, samas kui tõendid väljastanud asutus keeldub tagastamast Hispaanias makstud osamakseid, mis faktiliselt tähendaks ühe tegevuse kahekordset maksustamist.

51 Vt minu ettepanek kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, punkt 56).

52 Vt käesoleva ettepaneku 56. joonealuses märkuses esitatud põhjendused.

53 Vt näiteks seoses nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsusega 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34) 10. novembri 2016. aasta kohtuotsus Poltorak (C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, punkt 45). Vt ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 2012, L 351, lk 1) (edaspidi „Brüsseli Ia määrus“) raames 16. juuli 2015. aasta kohtuotsus Diageo Brands (C-681/13, EU:C:2015:471, punktid 40 ja 63).

54 Vt eelkõige 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 82 ja seal viidatud kohtupraktika).

55 Vt selle põhimõtte kohta käesoleva ettepaneku 57. joonealune märkus.

92. Kuid sellised tagajärjed ei ole kahjulikud mitte asjaomastele töötajatele, vaid *pettuse toime pannud tööandjale*. Viimane aga riskib sellega, kui ta toime pandud pettusega häirib määruses nr 1408/41 sätestatud eeskirjade toimimist. Lisaks võib sellistel tagajärgedel olla pettusi ära hoidev mõju. [56]

93. Neljandaks, seoses õiguskindluse põhimõttega piisab sellest, kui meenutada, et isik, kes tekitab kunstlikult tingimused, mis on vajalikud liidu õigusest tuleneva hüve saamiseks, või eirab neid, ei saa sellele põhimõttele tuginedes vaidlustada asjaomase hüve andmisest keeldumist vastavalt kuritarvituse keelu põhimõttele. [57]

e) Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile

94. Viiendaks ja lisaks toetavad kohtuasjas C-37/18 minu pakutavat tõlgendust kaalutlused, mis on seotud tõhusa kohtuliku kaitsega, millele sellisel töötajal nagu J.-L. Poignant peab olema õigus juhul, kui tööandja on toime pannud pettuse.

95. Kui tööandja paneb toime pettuse tõendiga E 101, jätab ta asjaomase töötaja ilma maksetest sotsiaalkindlustusskeemi, millega töötaja peaks olema liitunud vastavalt liidu seadusandja poolt määruses nr 1408/71 sätestatud kollisiooninormidele. Juhul kui vastavad õigusnormid on soodsamad kui sotsiaalkindlustusskeemi puhul, millega töötaja on endiselt tööandja pettuse tõttu alusetult seotud, tekitab see töötajale kahju, mille eest on tal õigus saada hüvitist. Minu arvates oleks väga kummaline pööre asjade käigus see, kui tõendi E 101 siduvusega seotud kohtupraktika, mille Euroopa Kohus on välja töötanud töötajate vaba liikumise õiguse kaitseks, piiraks sellise kahju hüvitamise hagi esitamise võimalust.

96. Lisaks sellele kaalutlusele märgin, et töötajal endal ei ole mingit võimalust algatada pädevate asutuste vahelist dialoogi määruse nr 1408/71 artikli 84a lõike 3 kohaselt, ega teha nii, et see algatataks. Seega juhul, kui vastuvõtva liikmesriigi kohtu pädevus jätta sellise kahju hüvitamise hagi raames arvesse võtmata tõend E 101, mille puhul on tõendatud, et see on saadud pettuse teel, sõltuks kõnealuse dialoogi toimumisest, tähendaks see, et töötaja kohtu poole pöördumise võimalus sõltuks nõuetest, mille üle tal puudub igasugune mõju. Selline tulemus ei ole minu arvates kuidagi kooskõlas õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on ette nähtud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47.

97. Komisjon küll väitis kohtuistungil vastuseks Euroopa Kohtu küsimusele, et töötaja võib hagi esitada lähetanud liikmesriigi (st tõendid väljastanud asutuse liikmesriik, kus on tööandja asukoht) kohtusse, mis on täiesti pädev tõendit E 101 arvesse võtmata jätma või tühistama.

98. Sellega seoses möönan, et üldiselt ei taga õigus tõhusale õiguskaitsevahendile õigussubjektile võimalust esitada hagi enda valitud kohtusse. Põhimõtteliselt on oluline see, et kuskil oleks kohus, kes tagaks õiguse õiglasele kohtumenetlusele ja kellele õigussubjekt saaks hagi esitada. [58]

56 Üldiselt peaks pettuse tuvastamise tagajärg muu hulgas olema asjaomaste töötajate tagantjärele liitumine vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemiga. Praegu ei sisalda koordineerimist käsitlevad määrused siiski sätteid, mis reguleeriksid sellise tagantjärele toimuva muudatuse rahalisi tagajärgi eelkõige seoses tööandja poolt alusetult makstud osamaksetega. Sellisest sotsiaalkindlustusskeemiga liitumise muutusest tulenevad raskused saab siiski lahendada koostöö vaimus, pädevate asutuste vaheliste läbirääkimiste käigus saavutatud kokkuleppega. Sellega seoses leian, et juhul kui vastuvõtva liikmesriigi kohus on lõpliku kohtuotsusega tuvastanud pettuse, peaks dokumendi väljastanud asutus tegema sellest kohtuotsusest järeldused ning võtma vaidlusalused tõendid tagasi ja alustama läbirääkimisi kokkuleppe saavutamiseks. Nimelt peab vastastikune usaldus toimima mõlemat pidi (vt minu ettepanek kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, punkt 65)). Pealegi on mehhanismid, mille eesmärk on lihtsustada kõnealuste rahaliste tagajärgede lahendamist, ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanekus, millega muudetakse [määrust nr 883/2004] ja [määrust nr 987/2009] (COM(2016) 815 final), mida ei ole veel vastu võetud.

57 Vt selle kohta 22. novembri 2017. aasta kohtuotsus Cussens jt (C-251/16, EU:C:2017:881, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika) ning minu ettepanek kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, punkt 66).

58 Vt 21. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, punktid 45 ja 46) ning Fawcett, J. J., „The impact of Article 6(1) of the ECHR on private international law“, *International & Comparative Law Quarterly*, 2007, 56(1), lk 1.

99. Leian siiski, et töötajal, kes on töösuhte nõrgem osapool, peab olema *lihtsam* kohtusse pöörduda, et kaitsta oma õigusi tööandja vastu. See kaalutlus kuulub minu arvates nõuete hulka, mis on kehtestatud põhiõigusega tõhusale õiguskaitsevahendile.

100. Selles osas on Brüsseli Ia määruse artikkel 21[59] asjakohane võrdlusalus. Nimetatud sätte kohaselt on töötajal võimalus esitada hagi tööandja vastu selle liikmesriigi kohtutesse, kus on tööandja asukoht. Liidu seadusandja andis töötajale siiski võimaluse esitada hagi ka selle paiga kohtutesse, kus töötaja tavaliselt töötab, kuna need on sobivad nii seose tõttu vaidlusega kui ka seoses töötaja kaitse vajadusega.[60]

101. Kui laiendada sellises kontekstis Euroopa Kohtu praktikat tõendi E 101 siduvusele, tähendaks see praktiliselt seda, et töötajalt võetaks võimalus pöörduda kohtusse, mis on kõige sobivam vaidlust lahendama ning tema huve kaitsma ja mis minu arvates oleks pealegi ainus „õige“ kohus juhul, kui tegemist on tõendiga E 101 seotud pettusega. On tõenäoline, et keeleoskuse puudumine, kohaliku õiguse mittetundmine ja kaugus elukohast sunnivad töötajat loobuma oma õiguste kasutamisest lähetanud liikmesriigi kohtutes.[61]

f) Minu pakutud tõlgenduse piirid

102. Lõpetuseks soovin rõhutada, millised on minu pakutud tõlgenduse piirid. See ei tähenda, et tunnistataks üldist pädevust seada vastuvõtvas liikmesriigis kahtluse alla tõend E 101. Ühelt poolt saab tõendi arvesse võtmata jätta üksnes kohus.[62] Teiselt poolt ei kao ka kohtus kõnealuse tõendiga tõendatava liitumise õiguspärasuse eeldus. Kaob lihtsalt selle ümberlükkamatus: see võidakse ümber lükata, kui tõendust leiab pettus – mitte liikmesriigi õiguse tähenduses, vaid liidu õiguse tähenduses, kus selle määratlus on rangelt piiritletud. Lõpuks, nagu ma olen ettepaneku käesolevas osas läbivalt osutanud, ei saa tõendit E 101 arvesse võtmata jätta üksnes *pettusekahtluse* alusel, vaid selliste *pettust tõendavate asjaolude* alusel, mille on esitanud õigussubjektid, kes pettuse olemasolule tuginevad.

103. Seoses mõnikord õiguskirjanduses mainitud protektsionismi ohuga, mille selline lahendus võiks kaasa tuua, rõhutan üksnes, et liikmesriigid peavad vastastikku usaldama üksteise kohtuid, kes koos Euroopa Kohtuga täidavad ülesannet, mis on antud neile ühiselt, selleks et tagada, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel austatakse õigust. Niisiis ei tohiks liikmesriigi kohut protektsionismis kahtlustada, kuna tema sõltumatus eeldab, et peetakse kinni objektiivsusest ja vaidluse lahendamisel ei võeta arvesse ühtegi huvi, mis ei ole rangelt seotud õigusnormi kohaldamisega. Pealegi valvab Euroopa Kohus aktiivselt, et sellest sõltumatusest kinni peetaks.[63] Lisaks saab Euroopa Kohus eelotsusemenetluse raames kontrollida pettusega seotud erandi õiget kasutamist.[64]

59 Brüsseli Ia määrust ei kohaldata selle artikli 1 lõike 2 punkti c kohaselt sotsiaalkindlustuse valdkonna suhtes. Seega ei kuulu töötaja võimalik hagi tõendi väljastanud asutuse vastu selle määruse kohaldamisalasse. Kuid seda erandit ei kohaldata sellise kahju hüvitamise hagi suhtes, mille on esitanud töötaja oma tööandja vastu, olgugi et selle aluseks on asjaolu, et tööandja ei ole täitnud oma kohustusi sotsiaalkindlustuse valdkonnas (vt 14. novembri 2002. aasta kohtuotsus Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, punkt 48)).

60 Vt 15. jaanuari 1987. aasta kohtuotsus Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, punkt 16) ja 27. veebruari 2002. aasta kohtuotsus Weber (C-37/00, EU:C:2002:122, punkt 40). Selles küsimuses kaldun arvama, et sellises olukorras nagu põhikohtuasjas ei ole koht, kus asjasse puutuvad töötajad tavaliselt töötavad, mitte lähetanud liikmesriigis, vaid vastuvõtvas liikmesriigis (vt käesoleva ettepaneku punkt 147).

61 Vt analoogia alusel territoriaalse pädevuse valdkonnas tarbijakaitse raames 27. juuni 2000. aasta kohtuotsus Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, punktid 22–24).

62 Vt, *a contrario*, ka 11. juuli 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Belgia (C-356/15, EU:C:2018:555, punkt 105), milles Euroopa Kohus taunis asjaomaseid õigusnorme teisel põhjusel: kuna need ei andnud üksnes kohtule pädevust tuvastada pettuse toimepanemist ja jätta sellest tulenevalt porditav tõend A1 arvesse võtmata, vaid andsid selle võimaluse ka riigi ametiasutustele väljaspool kohtumenetlust.

63 Vt 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117) ja 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (puudused kohtusüsteemis) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

64 Liikmesriigi kohtute võimalikud vead, juhul kui need on tehtud viimases astmes, on pealegi võimalik lahendada riigivastutuse tuvastamise nõudega (30. septembri 2003. aasta kohtuotsus Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513)) või liikmesriigi kohustuste rikkumise hagiga (4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Prantsusmaa (dividendimaks) (C-416/17, EU:C:2018:811)), mis esitatakse asjaomase liikmesriigi vastu.

g) Vahejäreldus

104. Kõikide eespool toodud kaalutluste põhjal järeldan seega, et vastuvõtva liikmesriigi kohus võib jätta arvesse võtmata tõendi E 101, mis on saadud pettuse teel või mida on kasutatud pettuslikult. See, kuidas edeneb pädevate asutuste vaheline dialoog, mis on ette nähtud määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikes 3, ei mõjuta seda pädevust. Ükskõik, kas kõnealuse liikmesriigi asutus ei ole seda dialoogi veel algatanud või on see pooleli või tõendi väljastanud asutus ei jaga esimesena nimetatud asutuse arvamust, peab kohus jätma tõendi arvesse võtmata, kui talle on teada pettust tõendavad asjaolud. Kohtuotsust Altun ei saa minu arvates tõlgendada nii, et sellega kehtestatakse sellisele tõlgendusele vastukäivaid tingimusi.

2. Teise võimalusena: pädevate asutuste vahelise dialoogi kulgemisega seotud tingimuste kohaldamine selliste asjaolude puhul nagu põhikohtuasjas

105. Meenutan, et kohtuotsuse Altun sellise tõlgendamise kohaselt, mille pakuvad välja eelkõige Vueling, Tšehhi valitsus, Iirimaa ja komisjon, on vastuvõtva liikmesriigi kohtul pädevus jätta tõend E 101 pettuse puhul arvesse võtmata üksnes juhul, kui vastuvõtva liikmesriigi asutus on esitanud tõendi väljastanud asutusele konkreetsed asjaolud, mis lubavad arvata, et need tõendid on saadud pettuse teel, ning viimati nimetatud asutus ei ole nimetatud asjaolusid silmas pidades asjaomast tõendit mõistliku aja jooksul uuesti hinnanud.

106. Nende arvates ei ole need tingimused käesoleval juhul täidetud. Prantsuse ametiasutused oleksid pidanud pöörduma tõendi väljastanud asutuse poole 2008. aasta mais, pärast seda, kui tööinspektsioon oli koostanud protokolli. Kuid nad tegid seda alles pärast Vuelingi kriminaalkorras süüdimõistmist cour d'appel de Paris's (Pariisi apellatsioonikohus) 31. jaanuaril 2012.[65] Nimetatud ettevõtja väitel ei oma tähtsust see, et Prantsuse ametiasutused hiljem tõendi väljastanud asutusega suhtlesid. Komisjon lisab, et kuna nimetatud asutus võttis vastu otsuse vaidlusaluste tõendite E 101 kehtivuse jätkamise kohta,[66] siis peaks koostöömenetlus jätkuma lepituskatsega halduskomisjonis.

107. Leian, et ühelt poolt ei saa siiski võtta vastuvõtva liikmesriigi kohtult pädevust jätta arvesse võtmata tõend E 101, mis on saadud pettuse teel või mida on kasutatud pettuslikult, üksnes seetõttu, et kohtu poole on pöördutud *enne seda*, kui vastuvõtva liikmesriigi pädev asutus *algatas dialoogi* vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikele 3. Selline tõlgendus on asjakohane kas või seetõttu. et taotluse nii kriminaal- kui ka tsiviilkohtumenetluse algatamiseks võib esitada selline üksikisik nagu J-L. Poignant, kellel absoluutselt puudub kontroll pädevate asutuste vahelise dialoogi algatamise üle ning teave selle kulgemise kohta. Nagu väidab Prantsuse valitsus, selleks et võimaldada tõendi väljastanud asutusel lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt arvamust avaldada ning vajaduse korral tõend E 101 tagasi võtta, on vajalik ja piisav, kui dialoog toimub *enne, kui vastuvõtva liikmesriigi kohus teeb lõpliku otsuse*.

65 Sellega seoses selgitas Prantsuse valitsus kohtuistungil, et vaidlusaluste asjaolude toimumise ajal oli tööinspektsiooni tavapärane praktika edastada rikkumise kohta koostatud protokoll nii pädevale Urssafile kui ka prokurörile. Juhul kui viimane saatis tööandja kriminaalkohtusse, ootas Urssaf ära menetluse lõpptulemuse. Süüdimõistva kohtuotsuse puhul teavitas see asutus tõendi väljastanud asutust. Teiste sõnadega: Prantsuse ametiasutused leidsid, et tõendi väljastanud asutust ei olnud vaja teavitada kohe, kui tekkisid kahtlused tõendi E 101 kehtivuse suhtes, vaid siis, kui kohus oli tõendanud sotsiaalkindlustuse õigusnormide rikkumist pärast osapoolte nõuetekohast ärakuulamist.

66 Vueling väidab Euroopa Kohtus, et tõendid väljastanud asutus kinnitas vaidlusaluste tõendite E 101 *põhjendatust*. Märgin siiski, et 5. detsembri 2014. aasta otsusest, mille ametliku tõlke kõnealune ettevõtja Euroopa Kohtule edastas, nähtub, et tõendid väljastanud asutus jagas Prantsuse ametiasutuste arvamust selle kohta, milliseid sotsiaalkindlustuse õigusakte oleks tulnud asjaomastele töötajatele kohaldada, kuna tõendid jäeti kehtima vaid otstarbekuse kaalutlustel (vt käesoleva ettepaneku punktid 27 ja 28). Vajaduse korral peavad eelotsusetaotluse esitanud kohtud, kes on ainsana pädevad asjaolusid hindama, seda siiski kontrollima.

108. Teiselt poolt, seoses dialoogi tulemustega saan kohtuotsuse Altun sellisest tõlgendusest, mille pakuvad välja Vueling, Tšehhi valitsus, Iirimaa ja komisjon, aru nii, et vastuvõtva liikmesriigi kohus võib jätta arvesse võtmata tõendi E 101, mis on saadud pettuse teel või mida on kasutatud pettuslikult, *esiteks* juhul, kui tõendi väljastanud asutus ei ole uuesti hinnanud ajassepuutuva tõendi põhjendatust ega ole mõistliku aja jooksul teinud otsust tõendi kehtivuse jätkamise või tagasi võtmise kohta, ja *teiseks* juhul, kui kõnealune asutus ei ole sellise otsuse põhjendustes sõnaselgelt käsitlenud vastuvõtva liikmesriigi pädeva asutuse esitatud asjaolusid.[67]

109. Käesoleval juhul aga, ühelt poolt võttis tõendid väljastanud asutus esimese otsuse vaidlusaluste tõendite E 101 kohta vastu *kaks aastat pärast* Prantsusmaa ametiasutuste *algset taotlust*, samas kui lõpliku otsuse võttis kõnealune asutus vastu rohkem kui *kaks ja pool aastat pärast seda taotlust*.[68] Neid otsuseid ei tehtud ilmselgelt *mõistliku aja jooksul*.[69] Teiselt poolt *ei käsitlenud* tõendid väljastanud asutus *lõpliku otsuse põhjendustes asjaolusid, mis Prantsusmaa ametiasutused olid esitanud seoses pettusega*, eelkõige valesid elukohaandmeid.[70]

110. Niisiis leian, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas on pädevate asutuste vahelise dialoogiga seotud (võimalikud) tingimused täidetud.

C. Mõiste „pettus“ liidu õiguse tähenduses

111. Eelotsusetaotluse esitanud kohtute esitatud eelotsuse küsimused põhinevad eeldusel, mille kohaselt Vueling pani toime pettuse, mille Prantsuse kriminaalkohus on lõplikult tuvastanud.

112. Kuid ühelt poolt põhineb see eeldus mõistel „pettus“ *sellisena, nagu seda mõistetakse Prantsuse õiguses*. Selle raames iseloomustab pettust selle õiguse tahtlik rikkumine. Kuid kohtuotsuses Altun soovis Euroopa Kohus anda pettusele sotsiaalkindlustuse valdkonnas *autonoomse tähenduse*. Nimetatud kohtuotsuses otsustas Euroopa Kohus, et pettuse toimepanemise saab tuvastada üksteist toetavate kaudsete tõendite kogumi alusel, millest nähtub, et täidetud on nii objektiivne kui ka subjektiivne tunnus. Objektiivne tunnus on see, et tõendi E 101 saamise ja selle kasutamise tingimused, mis peavad olema täidetud vastavalt määruse nr 1408/71 II jaotise sätetele, ei ole täidetud. Subjektiivne tunnus on see, et esineb isiku tahe selle tõendi väljaandmise tingimustest kõrvale hoida või neid vältida, et saada tõendist tulenev eelis.[71]

113. Teiselt poolt seatakse liidu õiguse tähenduses pettuse eeldus Euroopa Kohtus kahtluse alla. Vueling väidab, et seda ei esine kummagi tunnuse puhul. Tšehhi valitsus on samal arvamusel, samas kui komisjon väljendab selles suhtes teatavaid kahtlusi. Vaid J.-L. Poignant, CRPNPAC ja Prantsuse valitsus leiavad, et käesoleval juhul on vaieldamatult (ja lõplikult) tõendatud pettuse olemasolu.

114. Neil asjaoludel on minu arvates asjakohane esitada kogu vajalik tõlgenduslik teave mõiste „pettus“ kohta liidu õiguse tähenduses, kas või selleks, et eelotsusetaotluse esitanud kohtutel oleks võimalik kontrollida, kas asjaomased tingimused on käesolevates kohtuasjades täidetud. Lisaks on need täpsustused vajalikud õiguskindluse tagamiseks, et vältida asjaoludele erineva hinnangu andmist ja vastukäivaid otsuseid liikmesriikides seoses küsimusega, mis on pettus sotsiaalkindlustuse valdkonnas.

67 Meenutan, et kohtuasjas, milles tehti otsus Altun, vastas tõendid E 101 väljastanud asutus vastuvõtva liikmesriigi asutusele. Kuid nimetatud asutus ei olnud vastuses arvesse võtnud vastuvõtva liikmesriigi asutuse esitatud asjaolusid.

68 Vt käesoleva ettepaneku punktid 27 ja 28.

69 Näiteks soovib komisjon määruse ettepanekuga, mida liidu seadusandja praegu arutab, kehtestada tõendi väljastanud asutusele 25-tööpäevase tähtaja pärast teise asutuse esitatud taotlust, selleks et tõendit E 101 uuesti hinnata ning vajaduse korral see tagasi võtta või seda muuta.

70 9. detsembri 2014. aasta kirjas, millele on viidatud käesoleva ettepaneku punktis 30, on küll märgitud, et Hispaania ametiasutused ei ole tuvastanud pettuslikku tahtlust. Seda märget ei ole aga 5. detsembri 2014. aasta otsuses. Lisaks ei ole ei nimetatud otsuses ega nimetatud kirjas käsitletud asjaolusid, mis Prantsuse ametiasutused on sellega seoses edastanud.

71 Kohtuotsus Altun, punktid 50–52.

115. Seetõttu tõlgendan pettuse objektiivset tunnust (punkt 2) ja subjektiivset tunnust (punkt 3) põhikohtuasja asjaolusid silmas pidades. Leian siiski, et kasulik on kõigepealt esitada mõned selgitused, mis minu arvates võimaldavad paremini mõista käesolevate kohtuasjade üldist konteksti (punkt 1).

1. Odavlennufirmade valitud organisatsiooniline struktuur ning Prantsusmaa ja liidu seadusandja reaktsioon sellele

116. Uuringute kohaselt, millega mul oli võimalik tutvuda, on n-ö traditsiooniliste lennuettevõtjate töö tavaliselt korraldatud transpordimudeli alusel, mida tuntakse nime all „*hub-and-spoke*“. Selleks on neil üks käitamise baas (mõnikord ka mitu) ehk kesklennujaam (*hub*), mille ümber on korraldatud sihtpunktid (*spokes*) ning kus toimuvad ka ümberistumised sihtpunktide vahel. See käitamise baas koondab eelkõige ettevõtja asukoha ja lennukipargi ning kujutab endast lennupersonali „põhibaasi“,[72] st see on lennujaam, kust lennupersonal saab oma lennuplaanid, alustab oma tööülesannete täitmist ning nende lõppedes pöördub sinna tagasi. Samas on sihtkohad vaid pelgalt vahemaandumiskohad.

117. Odavlennufirmad omakorda on järk-järgult võtnud kasutusele teise mudeli, mida nimetatakse „*point-to-point*“. Ehkki neil lennufirmadel on üldiselt samuti üks käitamise põhibaas, mis toimib kesklennujaamana (*hub*), tegelevad nad põhiliselt suhteliselt lühikeste lendudega kahe sihtkoha vahel, mis võimaldab lennukeid kiiresti ümber paigutada. Eesmärk see ümberpaigutamine võimalikult lihtsaks muuta on ärgitanud neid lennufirmasid määrama töötajaid ja seadmeid teenindatavatesse lennujaamadesse pikemaks ajaks ning seega tekitama uusi baase, mis omandavad järk-järgult suuremat tähtsust logistika ja inimressursside seisukohalt.

118. Seetõttu on mõned odavlennufirmad välja töötanud praktika palgata töötajaid, kes määratakse alaliselt teiste liikmesriikide territooriumil asuvatesse teisestesse baasidesse, kohaldades neile samas põhibaasi asukoha liikmesriigi sotsiaalõigust ning sotsiaalkindlustusõigust, mitte nendes liikmesriikides sätestatud õigusnorme ja sissemakseid, kus asuvad teisesed baasid. Selleks on need lennuettevõtjad kasutanud töötajate lähetamist, väites, et nende viibimine teistes liikmesriikides, mitte põhibaasi asukoha liikmesriigis, kuulub teenuste osutamise vabaduse kohaldamisalasse.[73]

119. Prantsusmaa seadusandja soovis selle praktika vastu võidelda, täpsustades, mis on lennuettevõtja jaoks püsiv tegevuskoht, määratlusega, mis sarnaneb kõnealuse mõiste määratlusega Euroopa Kohtu praktikas, selleks et õigustada Prantsuse õiguse kohaldamist tööseadustiku artikli L. 1262-3 kohaselt.[74] Sel eesmärgil võeti vastu tsiviillennunduse seadustiku artikkel R. 330-2-1, milles täpsustatakse, et nimetatud artikkel L. 1262-3 on lennutranspordiettevõtjatele kohaldatav nende „baaside“ alusel, mis asuvad Prantsusmaa territooriumil, ning „baas“ on „ruumide või infrastruktuuri kogum, mille baasil ettevõtja teostab püsivalt, tavapäraselt ja pidevalt lennutransporditegevust töötajatega, kelle tegelik

72 See mõiste oli põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal määratletud nõukogu 16. detsembri 1991. aasta määruse (EMÜ) nr 3922/91 tehniliste nõuete ja haldusprotseduuride kooskõlastamise kohta tsiviillennunduses (EÜT 1991, L 373, lk 4; ELT eriväljaanne 07/01, lk 348), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1899/2006 (ELT 2006, L 377, lk 1), III lisas. III lisas on mõiste „põhibaas“ määratletud kui „[k]äitaja poolt kindlaks määratud asukoht, kust meeskonnaliige tavaliselt alustab ja kus ta lõpetab oma tööülesande või tööülesannete seeria täitmise ning kus käitaja tavaliselt ei pea vastutama konkreetse meeskonnaliikme majutamise eest“. Kõnealune mõiste on otsustav maksimaalse lennuaja ja kohustusliku puhkeaja eeskirjade kohaldamisel. Põhibaas tuleb kindlaks määrata iga meeskonnaliikme puhul. Kõnealune III lisa on asendatud kahel korral, vastavalt komisjoni 11. detsembri 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 8/2008 (ELT 2008, L 10, lk 1) ja komisjoni 20. augusti 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 859/2008 (ELT 2008, L 254, lk 1), kuid seda määratlust ei muudetud.

73 Vt üksikasjalikumad selgitused, Urban, Q., „Le droit individuel applicable au personnel d'une compagnie aérienne *low cost* à l'épreuve de son organisation en réseau“, Lyon-Caen, A. ja Urban, Q., *Le droit du travail à l'épreuve de la globalisation*, Dalloz, 2008, lk 119 jj; Jorens, Y., *Fair aviation for all, a discussion on some legal issues*, ETF, jaanuar 2019, eriti lk 12, 13 ja 19–31, ning Euroopa Komisjoni 1. märtsi 2019. aasta aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa lennundusstrateegia: rangete sotsiaalstandardite säilitamine ja edendamine“ (COM(2019) 120 final). Vt sellel teemal veel 14. septembri 2017. aasta kohtuotsus Nogueira jt (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688).

74 Meenutan, et kõnealuses artiklis on sisuliselt sätestatud, et tööandja ei või tugineda töötajate lähetamisele kohaldatavatele õigusnormidele, kui tal on Prantsusmaa territooriumil püsiv tegevuskoht. Ma ei soovi käesolevas ettepanekus võtta seisukohta nimetatud artikli kooskõla suhtes liidu õigusega.

kutsetegevuse koht asub seal".[75] Käesoleval juhul tugines cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus) oma 31. jaanuari 2012. aasta otsuses, millega Vueling kriminaalkorras süüdi mõisteti, just kõnealustele sätetele. Nimetatud kohus välistas töötajate lähetamise eeskirjade kohaldamise, kuna asjaomasel lennuettevõtjal oli Roissys selline „baas".[76]

120. Ka liidu seadusandja on kõnealuse praktika teadmiseks võtnud. Sellega seoses tuleb meenutada, et kui määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punktis a on lennuettevõtjate lennupersonali jaoks ette nähtud erireeglid – mis on *ratione temporis* kohaldatavad käesolevatele kohtuasjadele ja mille juurde ma hiljem tagasi tulen –, ei korranud liidu seadusandja neid määruse nr 883/2004 esialgses versioonis lihtsustamise eesmärgil. Lennupersonali olukorda tuli niisiis hinnata selliste üldeeskirjade alusel, mis puudutavad kahes või enamas liikmesriigis töötavaid töötajaid, mis lennupersonalile kohaldamise puhul enamasti tähendas tööandja asukoha seadusi. Kuid liidu seadusandja kasutas siiski võimalust lisada määruse (EL) nr 465/2012[77] vastuvõtmisel määrusesse nr 883/2004 uus erireegel, mis esineb sellise õigusliku fiktsiooni kujul, et lennupersonali tegevus *loetakse toimuvaks üksnes liikmesriigis, kus asub tema põhibaas*, ning see fiktsioon toob seega kaasa selle liikmesriigi õiguse kui *lex loci laboris*'e kohaldamise.[78] Teiste sõnadega: „põhibaasist" sai lennuettevõtjate pardapersonali puhul seotuse kriteerium sotsiaalkindlustuse valdkonnas.

2. Pettuse objektiivne tunnus

121. Meenutan, et pettuse objektiivne tunnus on see, et tõendi E 101 saamise ja selle kasutamise tingimused ei ole täidetud.

122. Käesolevas asjas tuleb kõigepealt selgeks teha üks küsimus, mis puudutab õiguslikku alust, mille põhjal tõendi väljastanud asutus vaidlusalused tõendid E 101 väljastas. Selline tõend ei saa nimelt igal juhul tõendada muud, kui seda, et järgitud on tingimusi, mis on ette nähtud sättes, mille alusel tõend on väljastatud.[79]

123. Selle kohta märgib Cour de cassation, chambre sociale (kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium), eelotsusetaotluses ja esimeses eelotsuse küsimuses kohtuasjas C-37/18, et kõnealused tõendid anti välja määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a ja rakendusmääruse nr 574/72 artikli 11 lõike 1 alusel, st töötajate lähetamisele kohaldatavate eeskirjade alusel.

124. Seevastu tribunal de grande instance de Bobigny (Bobigny esimese astme kohus) annab kohtuasjas C-370/17 esitatud eelotsusetaotluses mõista, et kõnealused tõendid anti välja määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a ja rakendusmääruse nr 574/72 artikli 12a lõike 1a kohaselt, st eeskirjade kohaselt, mida kohaldatakse isikute suhtes, kes kuuluvad rahvusvahelist veoteenust osutava ettevõtja

75 Õiguskirjanduses on soovitatud lisada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. septembri 2008. aasta määrusesse (EÜ) nr 1008/2008 ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta (ELT 2008, L 293, lk 3), mõiste „tugibaas" määratlus, mis oleks sarnane Prantsusmaa õiguses sätestatud määratlusele („*an airport at which the airline permanently bases aircraft and crew and from where it operates routes. Both fleet and personnel return to the base at the end of the day*"), selleks et määrata kindlaks taristu, millest lähtudes lennuettevõtja püsivalt ja järjepidevalt tegutseb, st teisene tegevuskoht, mis kuulub asutamisvabadust käsitlevate ELTL sätete kohaldamisalasse. Vt Jorens, Y., *op. cit.*, lk 29 ja 30.

76 Minu arvates on eriti kahetsusväärne, et nimetatud kohus ei põhjendanud oma otsust määruse nr 1408/71 kohaselt. Selle asemel rajas ta oma arutluskäigu riigisisestele sätetele (mis juba iseenesest tekitab küsimusi, kas liidu õiguse ülimuslikkuse austamisest on kinni peetud), millega minu arusaamist mööda võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega (EÜT 1997, L 18, lk 1; ELT eriväljaanne 05/02, lk 431) Kuid need sätted kuuluvad *tööõiguse* valdkonda ega saanud olla otseselt asjakohased selleks, et hinnata määrusega ette nähtud *sotsiaalkindlustuse* eeskirjade järgimist. Lähetamise mõiste ja sellega seotud tingimused on neis kahes õigusaktis muidugi lähedased, kuid siiski erinevad. Seega, ehkki teatavate aspektide puhul on analoogia leidmine võimalik, ei saa siiski kohe algusest peale eeldada, et ühes valdkonnas kohaldatavad lahendused on automaatselt ülekantavad teise.

77 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta määrus, millega muudetakse [määrust nr 883/2004] ja [määrust nr 987/2009] (ELT 2012, L 149, lk 4).

78 Vt määruse nr 883/2004 artikli 11 lõige 5, muudetud määrusega nr 465/2012.

79 Vt minu ettepanek kohtuasjas A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:12, punkt 35).

reisi- või lennupersonali. Nimetatud kohtu esimene küsimus tekitab kahtlust, kuna selles märgitakse, et samad tõendid anti välja „vastavalt“ rakendusmääruse nr 574/72 artikli 11 lõikele 1 koostoimes artikli 12a lõikega 1a, st nii töötajate lähetamise eeskirjade kohaselt kui ka nende eeskirjade kohaselt, mida kohaldatakse reisi- või lennupersonali suhtes.

125. Tegelikult, nagu nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevas toimikust ja nagu märgib Cour de cassation, chambre sociale (kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium), palub Vueling vaidlusalused tõendid E 101 välja anda ning tõendi väljastanud asutus ka andis need välja (üksnes) töötajate lähetamisele kohaldatavate eeskirjade alusel. Niisiis lähtun käesolevas ettepanekus edaspidi sellest eeldusest. Tribunal de grande instance de Bobigny (Bobigny esimese astme kohus), kes on ainsana pädev hindama faktilisi asjaolusid, peab seda kontrollima.[80]

126. Pärast seda täpsustust selgitan, miks tõendeid E 101 ei saanud õiguspäraselt väljastada töötajate lähetamisele kohaldatavate eeskirjade alusel sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas (alapunkt a). Seejärel selgitan, miks asjaomastele töötajatele ei oleks ka saanud kohaldada või jätkuvalt kohaldada tööandja asukoha õigusnorme reisi- või lennupersonali suhtes kohaldatavate eeskirjade kohaselt (alapunkt b).

a) Määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a kohaldamatus rahvusvahelist veoteenust osutavate lennuettevõtjate lennupersonali suhtes

127. Vueling väidab, et määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punktis a ja rakendusmääruse nr 574/72 artikli 11 lõikes 1 sätestatud töötajate lähetamise eeskirjad võivad olla kohaldatavad sellise reisijate rahvusvahelist veoteenust osutava lennuettevõtja nagu Vueling lennupersonali suhtes.

128. Kuid minu arvates, ja nagu väitis J.-L. Poignanti ja CRPNPAC esindaja kohtuistungil, kuulub sellise lennuettevõtja lennupersonal määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse ega saa olla liikmesriiki „lähetatud“ nimetatud määruse artikli 14 lõike 1 punkti a alusel.

129. Selline tõlgendus tuleneb *kõigepealt* määruse nr 1408/71 ülesehitusest. Töötajate lähetamise eeskirjad ja eeskirjad, mida kohaldatakse isikute suhtes, kes kuuluvad rahvusvahelist veoteenust osutava ettevõtja reisi- või lennupersonali, on – nagu nähtub kõnealuse määruse artikli 14 pealkirjast – kaks erandit *lex loci laboris*-põhimõttest, mis on ette nähtud kõnealuse määruse artikli 13 lõike 2 punktis a. Artikli 14 ülesehitus ja selle suhe artikliga 13 rõhutavad, et esimesele erandile ei saa tugineda selleks, et teha erand teisest.

130. Selline tõlgendus on *teiseks* kohustuslik, arvestades määruse nr 1408/71 asjaomaste sätete sõnastust, tõlgendades seda lähtuvalt kõnealuste sätete üldisest kontekstist. Meenutan, et kõnealuse määruse artikli 14 lõike 1 punktis a on nimetatud „[l]iikmesriigi territooriumil tööle võetud isiku[t], kelle tema tööandja lähetab teise liikmesriigi territooriumile“. Seevastu kõnealuse määruse artikli 14 lõike 2 punkt a käsitleb selliste töötajate olukorda, kes töötavad, nagu on märgitud selle lõike pealkirjas, „*kahe või enama liikmesriigi* territooriumil“.[81]

131. Ehkki mõistet „lähetamine“ määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a tähenduses ei ole kõnealuses määruses määratletud, aimub selles sättes ette nähtud tingimustest paikne töötaja, kes tavaliselt töötab ühes liikmesriigis, kuid on saadetud ajutiselt teise liikmesriiki ning ettemääratud tähtajal pöördub tagasi esimesse liikmesriiki. Kuid lennuettevõtja lennupersonal, kelle töökoht on rahvusvahelisi lende tegevate lennukite pardal, ei allu sellisele skeemile, kuna puudub seotus *ühe*

80 Tribunal de grande instance de Bobigny (Bobigny esimese astme kohus) selgitused ja tema esitatud esimene küsimus kajastavad Vuelingi arutluskäiku. Euroopa Kohtule esitatud seisukohtades kinnitab see ettevõtja, et vaidlusalused tõendid E 101 anti välja nimetatud määruse artikli 14 lõike 2 punkti a ja rakendusmääruse nr 574/72 artikli 12a lõike 1a kohaselt, ehkki väidab, et määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punktis a ette nähtud tingimused olid käesolevas asjas täidetud.

81 Kohtujuristi kursiiv.

liikmesriigi territooriumiga, kus tööd tavaliselt tehakse. Lennupersonali jaoks, kes eeldatavasti liigub ringi, on töö tegemine *mitmes liikmesriigis* töökorralduse normaalne aspekt.[82] Selline kontekst õigustab asjaolu, et liidu seadusandja nägi kõnealuses määruses nimetatud töötajate jaoks ette spetsiaalse kohaldatava õiguse kindlaksmääramise kriteeriumi.[83]

132. *Lõpuks* tuleb määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a kui erandit Euroopa Kohtu arvates tõlgendada kitsalt.[84] Seda sätet ei saa niisiis kohaldada *analoogia alusel* isikute suhtes, kes töötavad transpordivahendil või kuuluvad lennuekipaaži ja kuuluvad kõnealuse artikli lõike 2 punkti a kohaldamisalasse.[85]

b) Määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a tõlgendamine põhikohtuasjas käsitletavatel asjaoludel

133. Minu arvates iseloomustab tõik, et vaidlusaluseid tõendeid E 101 ei saanud õiguspäraselt väljastada töötajate lähetamisele kohaldatavate sätete alusel, iseenesest pettuse objektiivset tunnust.

134. Samas, kuna määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punktis a on põhimõtteliselt ette nähtud tööandja asukoha liikmesriigi õiguse kohaldamine ning kuna tõendid E 101 oleks *hüpoteetiliselt* võinud välja anda ka kõnealuse sätte kohaselt, on minu arvates kohane formalismisüüdistuste vältimiseks selgitada, miks neid tõendeid ei oleks kõnealuse sätte kohaselt võinud õiguspäraselt välja anda ka tõendi väljastav asutus.

135. Meenutan sellega seoses, et ehkki määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punktis a on põhimõtteliselt ette nähtud tööandja asukohariigi õiguse kohaldamine, on kõnealuses sättes ette nähtud ka teatavate erandite kohaldamine. Eelkõige on nimetatud sättes punktis i ette nähtud, et „kui ettevõtjal on filiaal või alaline esindus liikmesriigi territooriumil, kus ei paikne tema registrisse kantud asukoht ega toimu tema peamine äritegevus, kehtivad sellise filiaali või alalise esinduse poolt töölevõetud isikute suhtes selle liikmesriigi õigusaktid, kelle territooriumil selline filiaal või esindus asub“.

136. Selle sõnastuse kohaselt peavad selleks, et seda eeskirja saaks töötajale kohaldada, olema täidetud kaks kumulatiivset tingimust: esiteks peab olema tööandja „filiaal või alaline esindus“ sellise teise liikmesriigi territooriumil, kus ei paikne tööandja registrisse kantud asukoht, ja teiseks peab asjaomane töötaja olema „tööle võetud“ selle üksuse poolt.

137. Mis puudutab *neist tingimustest esimest*, siis Euroopa Kohtus aset leidnud arutelud „filiaali või alalise esinduse“ olemasolu kohta põhikohtuasjas arutusel olevate asjaolude puhul peegeldavad minu arvates käesoleva ettepaneku punktides 117–119 esitatud selgitusi. Vueling näiteks väidab, et põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal piirdus ta üksnes sellega, et katsetas regulaarlende mitme Hispaania linna ja Pariisi vahel lennuaegadel, millest tingituna mõned lennukid seisid kahe lennu vahel öösel Paris-Charles-de-Gaulle'i lennujaama seisuplatsil. Seega ei nõustu ta väitega, et tal oleks nimetatud lennujaamas olnud selline üksus või mingi muus vormis teisene tegevuskoht, ning tugineb sisuliselt teenuste osutamise vabaduse teostamisele.

82 Vt selle kohta 19. märtsi 2015. aasta kohtuotsus Kik (C-266/13, EU:C:2015:188, punkt 59).

83 Vt selle kohta Gamet, L., „Personnel des aéronefs et lois sociales françaises: les compagnies *low cost* dans les turbulences du droit social français“, *Droit social*, 2012, lk 502, ja analoogia alusel reisipersonali kohta Lhernould, J. F. ja Palli, B., „Le statut social du chauffeur routier international à la lumière des dernières propositions législatives communautaires“, *Droit social*, 2017, lk 1057.

84 Vt analoogia alusel 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus Alpenrind jt (C–527/16, EU:C:2018:669, punkt 95).

85 Täpsustan sellegipoolest, et kuna määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkt a puudutab vaid lennupersonali, kes töötab kahe või enama liikmesriigi territooriumil, ei kohaldata seda töötajate suhtes, kes teostavad vaid riigisiseseid lende. Sellistel juhtudel tuleb kohaldada määruse nr 1408/71 artikli 13 lõikes 2 ette nähtud *lex loci laboris*-põhimõtet (vt selle kohta kohtuasi, milles tehti 27. aprilli 2017. aasta otsus A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:309)) ning asjaomaste töötajate suhtes saaks vajaduse korral kohaldada lähetamise eeskirju. Seda konkreetset võimalust siiski käesolevas kohtuasjas ei käsitleta, kuna rahvusvahelist veoteenust osutava lennuettevõtja lennupersonal töötab üldiselt lennukites, mis suunduvad eri liikmesriikidesse. Lisaks märgin, et määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 5 kohaselt, mida on muudetud määrusega nr 465/2012, võiks lahendus olla erinev. Nimetatud sättes esitatud õigusliku fiktsiooni raames ei ole lennupersonali töö enam töö, mida tehakse mitmes liikmesriigis, vaid selle tegemise kohaks loetakse ainult põhibaasi asukoha riik (vt käesoleva ettepaneku punkt 120).

138. Kuid minu arvates ei ole erilist kahtlust, et põhikohtuasjade asjaoludel on olemas „filiaal või alaline esindus“ määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a alapunkti i tähenduses.

139. Siinkohal tuleb märkida, et mõistet „filiaal või alaline esindus“ ei ole kõnealuses määruses määratletud, samuti ei viidata määruses liikmesriikide õigusele selles valdkonnas. Seega tuleb kõnealust mõistet tõlgendada autonoomselt, lähtudes nende mõistete tavakeele tähendusest ning võttes arvesse mõistete kasutamise konteksti ja nende sätete eesmärke, mille osaks nad on. [86]

140. Tavatähenduses viitab „filiaal“ teisese tegevuskoha vormile (vastandina ettevõtja peamisele tegevuskohale), mis ei ole iseseisev juriidiline isik (vastandina tütarettevõtjale) ning millel on teatav autonoomia. Mõiste „alaline esindus“ väljendab sarnast olukorda, tähendades stabiilset üksust, mis tegutseb peamise tegevuskoha nimel ja heaks.

141. Mis puudutab määruse nr 1408/71 konteksti ja eesmärke, siis kuna see on ühtaegu instrument, mis kuulub siseturu raamistikku, kui ka rahvusvahelise eraõiguse instrument, siis annavad asjakohaseid suuniseid määratlused, mis Euroopa Kohus on andnud lähedastele mõistetele nimetatud valdkondades. Meenutan sellega seoses, et ühelt poolt on Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ühe liikmesriigi õiguse alusel tegutseva äriühingu poolt teises liikmesriigis asutatud filiaal teisese tegevuskoha vorm, mis kuulub ELTL artikli 49 kohaldamisalasse. [87] Selles kontekstis tähendab mõiste „asutamine“ sellise taristu olemasolu, mis võimaldab püsivalt ja jätkuvalt kutsealaselt tegutseda ning selle taristu kaudu pöörduda muu hulgas asjaomase liikmesriigi elanike poole. [88] Teiselt poolt esineb sarnane olukord Euroopa Kohtu praktikas, mis käsitleb mõistet „filiaal, esindus või muu üksus“, mida on kasutatud Brüsseli Ia määruse artikli 7 lõikes 5 ja mis tähendab tegevuskeskust, mis on loodud äriühingu püsiva laiendusena, justkui emaettevõtja käepikendusena, millel on juhatus ja varalised vahendid äritehingute tegemiseks kolmandate isikutega. [89]

142. Kõigest sellest nähtub, et „filiaal või alaline esindus“ määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a alapunkti i tähenduses on teisese tegevuskoha vorm, mis on olemuselt stabiilne, tegeleb väljapoole suunatud majandustegevusega ning kelle käsutuses on selleks materiaalsed vahendid ja töötajad ning kellel on teatav autonoomia tööandja peamisest tegevuskohast.

143. Lennutranspordi valdkonnas näib mulle, nagu arvab ka Cour de cassation, chambre sociale (kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium), [90] et olukord, mida hõlmab kõnealune mõiste „filiaal või alaline esindus“, sarnaneb suurel määral, kui mitte täielikult olukorraga, mida hõlmab mõiste „baas“, nagu see on määratletud muu hulgas Prantsuse õiguses. [91]

144. Käesoleva ettepaneku punktides 19, 21 ja 24 nimetatud asjaolusid arvesse võttes tuvastas Cour d’appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus) oma 31. jaanuari 2012. aasta otsuses, millega Vueling mõisteti kriminaalasjas süüdi, et sellel lennuettevõtjal oli Roissys selline baas. Ehkki seda peavad kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohtud, kes on ainsana pädevad asjaolusid hindama, on minu arvates määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a alapunkti i tähenduses „filiaali või alalise esinduse“ tunnused täidetud. [92]

86 Vt eelkõige 22. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Anisimovienė jt (C-688/15 ja C-109/16, EU:C:2018:209, punkt 89 ja seal viidatud kohtupraktika).

87 Vt 9. märtsi 1999. aasta kohtuotsus Centros (C-212/97, EU:C:1999:126, punktid 17–21) ja 26. septembri 2013. aasta kohtuotsus Texdata Software (C-418/11, EU:C:2013:588, punkt 63).

88 Vt 30. novembri 1995. aasta kohtuotsus Gebhard (C-55/94, EU:C:1995:411, punkt 28) ja 11. detsembri 2003. aasta kohtuotsus Schnitzer (C-215/01, EU:C:2003:662, punkt 32).

89 Vt 22. novembri 1978. aasta kohtuotsus Somafer (33/78, EU:C:1978:205, punkt 12) ja 11. aprilli 2019. aasta kohtuotsus Ryanair (C-464/18, EU:C:2019:311, punkt 33).

90 Vt käesoleva ettepaneku punkt 41.

91 Vt selle määratluse kohta käesoleva ettepaneku punkt 119.

92 Erinevus mõistete „filiaal või alaline esindus“ ja „baas“ vahel võib ehk seisneda autonoomsuse nõudes, millele on viidatud esimese mõiste puhul, kuid mis esmapilgul ei näi tulenevat teisest. Igal juhul on selge, et Vuelingi Roissys asuval baasil oli olemas juhataja ja seaduslik esindaja, mistõttu käesolevas kohtuasjas ei ole vaja seda küsimust põhjalikumalt lahata.

145. Seoses sellest sättest tuleneva *teise tingimusega*, mille kohaselt peab asjaomane töötaja olema tööandja filiaali või alalise esinduse poolt „tööle võetud“, väitis Vueling, et see ei saanud nii olla Roissy baasi (meenutan, et ta vaidlustab selle olemasolu) „lähetatud“ töötajate puhul, kuna nimetatud baasil ei olnud pädevust, mis iseloomustab tööandjat, ega pädevust lennupersonali haldamise valdkonnas, mis kuulus jätkuvalt Barcelonas asuvale registrijärgsele asukohale. Kuid ka selles küsimuses pole minu arvates erilist kahtlust, et see tingimus on põhikohtuasjas arutusel olevate asjaolude puhul täidetud.

146. Märgin, et ehkki määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punktis a ette nähtud *lex loci laboris*-põhimõtte eesmärk on tagada kõigi sama liikmesriigi territooriumil töötavate isikute *võrdne* kohtlemine,[93] väljendavad kõnealuse määruse artikli 14 lõike 2 punktis a sätestatud reeglid olukorra puhul, kus ei ole võimalik kindlaks määrata üht ja ainust töö tegemise territooriumi, omakorda soovi sätestada seotuse kriteeriumid, millega määratakse kohaldatavaks õiguseks töötajale kõige lähedasem õigus *läheduspõhimõtte* alusel, mis on tavaline rahvusvahelises eraõiguses. Seega kohaldatakse juhul, kui töötaja on tööle võtnud tööandja filiaal või alaline esindus, selle liikmesriigi õigust, kus asub asjaomane üksus, kuna seda õigust loetakse asjaomasele töötajale lähedasemaks kui tööandja asukohariigi õigust.[94]

147. Läheduspõhimõtte tagajärgede osas on võimalik esitada analoogiline arutluskäik nagu kohtupraktikas, mis käsitleb rahvusvahelist töövaldkonna eraõigust. Selles valdkonnas on juba ammu tunnistatud, et töösuhe on üldiselt tihedalt seotud ühelt poolt *selle koha, kus töötaja tavaliselt töötab*, õigusega ja teiselt poolt selle koha kohtutega.[95] Euroopa Kohus on otsustanud eelkõige kohtuotsuses Nogueira jt[96] just nimelt seoses lennumeeskonna liikmetega, et juhul kui töötaja töötab paljudes kohtades, on töösuhtega kõige tihedamalt seotud *paik, kust* töötaja täidab põhiosa oma töökohustustest oma tööandja ees, mis vastab kohale, kus ta saab oma veoülesanneteks juhtnööre ja korraldab oma tööd, kust ta alustab oma ülesannete täitmist ja kuhu pärast nende täitmist tagasi pöördub. Kõnealuses otsuses märkis Euroopa Kohus, et juhul kui ei ole vastupidiseid tõendeid, langeb see koht kõnealuste lennumeeskonna liikmete puhul kokku „põhibaasiga“.[97]

148. See arutluskäik, mis on üle kantud määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a alapunkti i, tähendab, et nimetatud sätte kohaldamiseks piisab kontrollimisest, kas töötaja täidab oma ülesandeid tööandja filiaalis või alalises esinduses *kohapeal* või *algusega sellest*. Lennupersonali puhul on see üldiselt nii, kui seal asub „põhibaas“, nagu näib olevat põhikohtuasjades, võttes arvesse käesoleva ettepaneku punktides 19 ja 21 kirjeldatud asjaolusid. Kuid ka seda peavad kontrollima eelotsusetaotlused esitanud kohtud.

3. Pettuse subjektiivne tunnus

149. Selleks et järeldada, et toime on pandud pettus, on vaja, nagu ma eelnevalt märkisin, tuvastada, et asjaomasel isikul oli kavatsus tõendi E 101 välja andmise tingimustest kõrvale hoida või neid vältida, eesmärgiga saada sellest tõendist tulenev eelis. Käesolevas asjas väidab Vueling, et ta ei teinud ühtegi varjamise katset, kuna ta deklareeris oma töötajate lähetuse Prantsuse ametiasutustele ja taotles lähetuse pikendamist Prantsuse pädevalt asutuselt.

93 Vt analoogia alusel 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus Alpenrind jt (C-527/16, EU:C:2018:669, punkt 98).

94 Vt Omarjee, I., *Droit européen de la protection sociale*, Larcier, 1. tr, 2018, lk 223 jj.

95 Vt 26. mai 1982. aasta kohtuotsus Ivenel (133/81, EU:C:1982:199, punktid 15 ja 20) ning 15. jaanuari 1987. aasta kohtuotsus Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, punkt 16).

96 14. septembri 2017. aasta kohtuotsus (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688). Vt ka minu ettepanek liidetud kohtuasjades Nogueira jt (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:312).

97 Vt 14. septembri 2017. aasta kohtuotsus Nogueira jt (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, punktid 61, 63 ja 77). Vt mõiste „põhibaas“ ja selle kasutamise kohta liidu õiguses käesoleva ettepaneku punktid 116 ja 120.

150. Euroopa Kohtu ülesanne ei ole kindlaks määrata, kas põhikohtuasjas arutusel olevate asjaolude puhul on tõendatud Vuelingi selline pettuslik tahtlus. Kuid eelotsusetaotluse esitanud kohtutele tuleks seoses kõnealuste asjaoludega siiski esitada liidu õiguse tõlgendamise kõik juhtnöörid, mis võivad neid otsuse tegemisel aidata.

151. Kõigepealt tuleb meenutada, et pettuse kavatsust võib tõendada tahtlik tegu, nagu lähetatud töötaja või teda lähetava ettevõtja tegelikust olukorrast väära pildi loomine, või tahtlik tegevusetus, nagu asjasse puutuva teabe varjamine.[98] Minu arvates võib asjaomase teo või tegevusetuse tahtliku laadi tuletada teo objektiivsete faktiliste asjaolude põhjal.[99] Teen sellega seoses kaks lisamärkust.

152. *Esiteks*, asjaolu, et reisijate rahvusvahelise veoga tegelev lennuettevõtja palus väljastada tõendid E 101 määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a kohaselt, selleks et saata oma lennupersonal teises liikmesriigis asuvasse filiaali, tekitab juba iseenesest küsimusi tema tegelike kavatsuste kohta.

153. Märgin, et kõnealuse määruse artikli 14 lõike 2 punkti a kohaldamisel on sellise ettevõtja jaoks kaks suurt puudust. Ühelt poolt, menetluslikust küljest ei võimalda rakendusmääruse nr 574/72 artikli 12a lõige 1a tal paluda oma asukoha liikmesriigi pädevatel asutustel välja anda tõendeid E 101 tema lennupersonalile (kuna tõendit peab taotlema töötaja ise), samas kui nimetatud määruse artikli 11 lõike 1 kohaselt võib ta seda teha lähetamise puhul. Teiselt poolt, sisulisest küljest on määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti a alapunktis i erandina ette nähtud asjaomased töötajad tööle võtnud filiaali või alalise esinduse asukohariigi õiguse kohaldamine, samas kui lähetamise eeskirjad võimaldaksid vältida selle erandi kohaldamist ning tagada tööandja asukoha liikmesriigi õiguse kohaldamise.

154. *Teiseks*, eelotsusetaotluse esitanud kohtud on märkinud, nagu ma esitasin käesoleva ettepaneku punktides 20 ja 24, et Vueling oli märkinud paljude „lähetatud“ töötajate elukohaks oma asukoha Hispaanias, samas kui need isikud tegelikult elasid Prantsusmaal, olles pealegi Prantsuse kodanikud, ning pealegi pooled neist ei töötanud alaliselt selle lennuettevõtja heaks, vaid olid palgatud vähem kui 30 päeva enne nende lähetuse algust, mõned sellele eelneval või samal päeval. Ka need asjaolud tekitavad küsimusi.

155. Isegi kui eeldada, et rahvusvahelise veoga tegelev lennuettevõtja arvab ekslikult, et tema lennupersonali suhtes võidakse kohaldada töötajate lähetamise eeskirju,[100] siis asjaolu, et tõendid väljastanud asutusele ei avaldatud asjaomaste töötajate tegelikku elukohta, võib aidata kõnealustest eeskirjadest kõrvalehiilimist varjata.

156. Märgin sellega seoses, et määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkt a ei takista tõepoolest ettevõtjal lähetada töötajaid liikmesriiki, kus asub nende elukoht. Selle sättega ei ole ka keelatud kõnealustel töötajatel omada selle liikmesriigi kodakondsust, kuhu nad saadetakse. Lisaks, Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei takista üksnes asjaolu, et töötaja on võetud tööle teise liikmesriiki lähetamiseks, iseenesest seda, et tema suhtes kohaldatakse lähetamise eeskirju.[101]

98 Vt kohtuotsus Altun, punkt 53.

99 Vt analoogia alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT 2017, L 198, lk 29).

100 Vt selle küsimuse kohta käesoleva ettepaneku punktid 127–132.

101 Vt analoogia alusel 17. detsembri 1970. aasta kohtuotsus Manpower (35/70, EU:C:1970:120, punkt 14) ja 25. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Walltopia (C-451/17, EU:C:2018:861, punktid 34 ja 35).

157. Siiski näib mulle, et nende asjaolude koosesinemisel – teatava liikmesriigi kodakondsusega ja selles liikmesriigis elavate isikute tööle võtmine samas liikmesriigis töötamiseks – on lähetamine kunstlik.[102] Meenutan sellega seoses, et määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a eesmärk on eelkõige soodustada niisuguste ettevõtjate teenuste vaba liikumist, kes sellele sättele tuginedes saadavad töötajaid nende ettevõtjate asukoha liikmesriigist erinevasse liikmesriiki, et ära hoida haldusraskusi.[103] Lähetamise eeskirju ei peaks niisiis kohaldama sellistele töötajatele, kes on tööle võetud otse riigis, kuhu on eesmärk nad lähetada.[104]

158. Lõppkokkuvõttes on eelotsusetaotluse esitanud kohtute ülesanne kontrollida Vuelingi käitumist põhikohtuasjades. Seejuures peab kõnealusel äriühingul olema tagatiste alusel, mis tulenevad õigusest õiglasele kohtumenetlusele, võimalus lükata ümber käesolevas ettepanekus käsitletud asjaolud. Eelkõige peab tal olema võimalus selgitada, miks ta esitas Hispaania ametiasutustele valed elukohaandmed.

D. Kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse seadusjõu siduvus tsiviilasja suhtes

159. Teise küsimusega kohtuasjas C-37/18 soovib Cour de cassation, chambre sociale (kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium) sisuliselt teada, kas Euroopa Liidu õiguse esimuse põhimõttega on vastuolus see, et liikmesriigi kohus, kellele on tema riigisisese õiguse kohaselt siduv kriminaalkohtu tehtud kohtuotsuse seadusjõud tsiviilkohtu suhtes, teeb järeldused kriminaalkohtu otsusest, mis on Euroopa Liidu õigusega vastuolus, ning mõistab tööandjalt välja kahjuhüvitise töötajale ainuüksi põhjusel, et see tööandja on kriminaalkorras süüdi mõistetud sama teo eest.

160. Põhimõte, mille kohaselt on kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse seadusjõud siduv tsiviilasja suhtes, on Prantsusmaa õiguskorras kohtupraktikast tulenev põhimõte, mida on käsitletud Cour de cassationi (kassatsioonikohus) väljakujunenud kohtupraktikas, mille kohaselt kriminaalkohtu otsustel on tsiviilkohtus seadusjõud kõikide suhtes. See seadusjõud ei piirdu ainult kriminaalkohtu otsuse *resolutsiooniga*, st süüdistatava süü või süütuse kuulutamisega ja talle teatava karistuse mõistmisega või tema õigeksmõistmisega. See hõlmab ka asjaomase kohtuotsuse *põhjendusi*.[105] Seetõttu on tsiviilkohtul, kes teeb otsuse samade asjaolude kohta nagu kriminaalkohus, keelatud seada kahtluse alla mitte üksnes *süüdistatavale mõistetud karistust või tema õigeksmõistmist kui sellist*, vaid ka *faktilisi asjaolusid* ja *õiguslikke kvalifikatsioone*, mida kriminaalkohus on kasutanud. Nende elementide suhtes kehtib ümberlükkamatu eeldus, et need on õiged, ning seega ei või neid tsiviilkohtus enam arutada.[106]

102 Põhikohtuasjas arutusel olevad asjaolud võiksid niisiis olla pettuse ja õiguse kuritarvitamise vahel. Põhimõtteliselt on need mõisted erinevad. Euroopa Kohtu praktika kohaselt on kuritarvituse tõendamiseks nõutav esiteks objektiivsete asjaolude kogum, millest tuleneb, et vaatamata liidu õigusnormides ette nähtud tingimuste formaalsele täitmisele, ei ole õigusnormides taotletud eesmärki saavutatud, ning teiseks, et subjektiivne asjaolu koosneb tahtest saavutada eelist, mis tuleneb liidu õigusnormidest, luues kunstlikult selle saavutamiseks vajalikud tingimused (vt minu ettepanek kohtuasjas Altun jt (C-359/16, EU:C:2017:850, 45. joonealune märkus)). Siiski ei ole alati võimalik neil selget vahet teha.

103 Vt 10. veebruari 2000. aasta kohtuotsus FTS (C-202/97, EU:C:2000:75, punkt 28) ja 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Format Urządzenia i Montaże Przemysłowe (C-115/11, EU:C:2012:606, punktid 30 ja 31).

104 Vt halduskomisjoni 13. detsembri 2000. aasta otsuse nr 181 määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1, artikli 14a lõike 1 ja artikli 14b lõigete 1 ja 2 tõlgendamise kohta (EÜT 2001, L 329, lk 73) põhjendus 13, ning Steinmeyer, H. D., „Title II – Determination of the legislation applicable“, Fuchs, M., ja Cornelissen, R., *EU Social Security Law – A Commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009*, Nomos, 2015, lk 167.

105 Täpsemalt kehtib kohtuotsuse seadusjõud kõige selle kohta, mis kriminaalkohus on lõplikult, vältimatult ja kindlalt otsustanud seoses nii tsiviilkohtumenetluse kui ka kriminaalmenetluse aluseks oleva teo olemasoluga, teo kvalifitseerimisega ning selle isiku süüga, kellele tegu omistatakse.

106 Vt Cour de cassation, chambre civile'i (kassatsioonikohtu tsiviilkolleegium) 7. märtsi 1855. aasta otsus, *Quertier*, *Bull. civ.* nr 31, Cour de cassation, 1ère chambre civile'i (Prantsusmaa kassatsioonikohtu esimene tsiviilkolleegium) 24. oktoobri 2012. aasta otsus nr 11-20.442 ja Cour de cassation, chambre sociale'i (kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium) 18. veebruari 2016. aasta otsus nr 14-23.468. See põhimõte on lähedane põhimõttega, mille kohaselt kriminaalmenetluse ajal ei jätkata tsiviilkohtumenetlust („le pénal tient le civil en l'état“) ja mis kohustab tsiviilkohut, juhul kui samadel asjaoludel on algatatud uurimine nii tsiviil- kui ka kriminaalasjas, peatama menetluse, kuni kriminaalkohus on teinud lõpliku otsuse. Vt viimasena nimetatud põhimõtte kohaldamise kohta põhikohtuasjades käesoleva ettepaneku punkt 33.

161. Cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus) tugines seega oma 4. märtsi 2016. aasta otsuses *varjatud töösuhteks kvalifitseerimisele*, mida ta oli kasutanud 31. jaanuaril 2012. aastal Vuelingi suhtes kriminaalasjas tehtud otsuses, millega mõisteti nimetatud äriühingult välja hüvitis J.-L. Poignantile.[107] Juhul kui Euroopa Kohus peaks otsustama (vastupidi minu ettepanekule), et vastuvõtva liikmesriigi kohus ei või jätta arvesse võtmata tõendit E 101 selliste asjaolude puhul nagu põhikohtuasjas, on selline kvalifitseerimine vastuolus liidu õigusega.[108] Sellisel juhul tekib küsimus, kas kõnealusel otsusel võis õiguspäraselt olla tsiviilasja suhtes seadusjõud Vuelingile ette heidetava süüteo tuvastamisel.

162. Kõigepealt täpsustan, et minu arvates ei ole üksnes liidu õiguse esimuse põhimõte sobiv kriteerium selle küsimuse lahendamiseks. Küsimus ei ole selles, et määruse nr 1408/71 kohaldamine peaks tingimata olema esimuslik kohtuotsuse seadusjõu põhimõtte suhtes, nii nagu see on sätestatud Prantsusmaa õiguses. Ma ei arva ka, et liikmesriikide menetlusautonoomia ja selle raames võrdväärsuse ja tõhususe kontroll, millele viitab Prantsuse valitsus, oleksid asjakohased. Küsimus, millel võib olla seadusjõud, ei ole mitte üksnes menetlusküsimus, vaid sisuline küsimus.

163. Märgin sellega seoses, et *ühelt poolt* võib põhimõte, mille kohaselt on kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse seadusjõud siduv tsiviilasja suhtes, olla takistuseks liidu õiguse tõhususele. Juhul kui kriminaalasjas tehtud otsus on liidu õigusega vastuolus, peaks tsiviilkohus seda ikkagi kohaldama. *Teiselt poolt*, nagu märgivad J.-L. Poignant ja Prantsuse valitsus, kajastab põhimõte, mille kohaselt on kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse seadusjõud siduv tsiviilasja suhtes, legitiimset õiguskindluse eesmärki, mis seisneb soovis vältida samade asjaoludega seotud kriminaal- ja tsiviilasjas tehtud otsuste vastuolu. Ridade vahelt paistavad õiguspoliitilised kaalutlused, mis lähtuvad kriminaalkohtute erilisest rollist.[109] Niisiis tuleb minu arvates püüda leida tasakaal liidu õiguse tõhususe ja kõnealuse õiguspärase eesmärgi vahel.[110]

164. Selle tasakaalu osas on Euroopa Kohus korduvalt tunnistanud, kui tähtis on nii liidu õiguskorras kui ka liikmesriikide õiguskordades kohtuotsuse seadusjõu põhimõte. Selleks et tagada nii õiguse ja õigussuhete stabiilsus kui ka korrakohane õigusemõistmine, on nimelt oluline, et kohtulahendeid, mis on jõustunud pärast olemasolevate õiguskaitsevahendite ammendamist või nende kasutamiseks sätestatud tähtaegade möödumist, ei oleks enam võimalik vaidlustada. Sellest lähtuvalt ei kohusta liidu õigus põhimõtteliselt liikmesriigi kohut jätma kohaldamata riigisiseseid menetlusnorme, mis omistavad kohtulahendile seadusjõu, ja seda isegi siis, kui see võimaldaks heastada liidu õigusega vastuolus oleva riigisisese olukorra.[111]

107 Vt käesoleva ettepaneku punktid 24 ja 40.

108 Vt käesoleva ettepaneku punktis 50 esitatud selgitused.

109 Cour de cassation (kassatsioonikohus) on seda seadusjõudu põhjendanud sellega, et „ühiskondlik kord kannataks sellise vastuolu puhul, mis üksnes erahuvidest lähtudes kõigutaks õigustatud usku kriminaalõiguse valdkonna otsustesse ja tõstataks uuesti küsimuse süüdimõistetu süütusest või kahtlusest vabastatud kahtlustatava vastutusest" Cour de cassation, chambre civile'i (kassatsioonikohtu tsiviilkolleegium) 7. märtsi 1855. aasta otsus, *Quertier Bull. civ*. nr 31.

110 Vt selle kohta Kornezov, A., „Res Judicata of national judgments incompatible with EU law: time for a major rethink?", *Common Market Law Review*, nr 51, 2014, lk 809 jj.

111 Vt selle kohta 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus XC jt (C-234/17, EU:C:2018:853, punktid 52 ja 53 ning seal viidatud kohtupraktika).

165. Kuid, nagu väidab komisjon, ehkki liidu õigusega ei ole vastuolus see, et kriminaalasjas tehtud otsusega süüdimõistmisel või õigeksmõistmisel (st asjaomase otsuse *resolutsioonil*) on seadusjõud ning seda ei saa enam kahtluse alla seada, isegi kui see on liidu õigusega vastuolus,[112] kahjustaks seadusjõu laiendamine kriminaalkohtu poolt kasutatud õiguslikele kvalifikatsioonidele, juhul kui nende vastuolu liidu õigusega on tsiviilkohtus tõendatud, liialt kõnealuse õiguse tõhusust. Asjaomase isiku õigusi, mis tulenevad liidu õiguse vahetust mõjust, rikutaks uuesti *teise otsusega*. Minu arvates on niisiis selline kohtuotsuse seadusjõudu käsitlev riigisisene õigusnorm vastuolus liidu õigusega.[113]

166. Vastupidi Prantsuse valitsuse väidetele ei sea sellist tõlgendust kahtluse alla kohtuotsus Di Puma ja Zecca.[114] Meenutan, et selles kohtuotsuses otsustas Euroopa Kohus, et liidu õigusest liikmesriikidele tulenev kohustus näha siseteabe alusel kauplemise keelu rikkumise eest ette tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad väärteokaristused ei ole vastuolus sellise riigisisese sättega, mis näeb ette, et kriminaalasjas tehtud kohtuotsuses seoses sellise kauplemisega tõendatud faktilistel asjaoludel on seadusjõud, mistõttu juhul kui kriminaalkohus teeb õigeksmõistva otsuse, tuleb rahatrahvi määramise menetlus, mis puudutab samu asjaolusid, lõpetada karistust mõistmata.

167. Euroopa Kohus piirdus otsusega, et kriminaalasjas tehtud jõustunud kohtuotsuse seadusjõud väärteomenetluse suhtes ei takista valdkonda puudutavate õigusnormide rikkumise tuvastamist ja nende eest tõhusalt karistamist, tingimusel, et tuvastatud faktiliste asjaolude osas on kriminaalkohtus toimunud võistlev menetlus ning pädeval asutusel, kes rahatrahvi kehtestab, on tegelik võimalus tagada, et kriminaalkorras süüdimõistva või õigeksmõistva kohtuotsuse tegemisel võetakse arvesse kõiki tõendeid, mis sellel asutusel on.[115] Niisiis ei teinud Euroopa Kohus otsust sellise hüpoteetilise olukorra kohta, kus kriminaalkohus oleks kasutanud liidu õigusega kokkusobimatuid kvalifikatsioone – näiteks tõlgendanud mõistet „siseteabe alusel kauplemine“ selle õigusega vastuolus.

168. Eeltoodut arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Cour de cassation, chambre sociale'i (kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium) teisele küsimusele kohtuasjas C-37/18, et liidu õigusega on vastuolus see, kui liikmesriigi kohus, kellele on tema riigisisese õiguse kohaselt siduv kriminaalkohtu tehtud kohtuotsuse seadusjõud tsiviilasja suhtes, teeb järeldused kriminaalkohtu otsusest, mis on liidu õigusega vastuolus, ning mõistab tööandjalt välja kahjuhüvitise töötajale ainuüksi põhjusel, et see tööandja on kriminaalkorras süüdi mõistetud sama teo eest.

VI. Ettepanek

169. Eeltoodud kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata tribunal de grande instance de Bobigny (Bobigny esimese astme kohus, Prantsusmaa) esitatud eelotsuse küsimusele kohtuasjas C-370/17 ja Cour de cassation, chambre sociale'i (Prantsusmaa kassatsioonikohtu sotsiaalkolleegium) esitatud eelotsuse küsimustele kohtuasjas C-37/18 järgmiselt:

1. Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97, muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1992/2006, artikli 14 lõike 1 punkti a ja nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse nr 1408/71 rakendamise kord, muudetud ja ajakohastatud määrusega nr 118/97,

112 Vt selle kohta 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus XC jt (C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

113 Vt selle kohta 3. septembri 2009. aasta kohtuotsus Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, punktid 29–31). Pealegi ei ole selline kohtuotsuse seadusjõu käsitus liikmesriikides üldiselt tunnustatud. Põhimõttest, mille kohaselt on kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse seadusjõud siduv tsiviilasja suhtes, on loobutud Saksamaal ja Hispaanias ning see on tundmatu *common law*' riikides. Madalmaade ja Portugali õiguses on ette nähtud, et asjaolud, mille kohta kriminaalkohus on otsuse teinud, on vaid eeldused (vt Pradel, J., *Droit pénal comparé*, Précis Dalloz, 4. tr, 2016, lk 564–567).

114 20. märtsi 2018. aasta kohtuotsus (C-596/16 ja C-597/16, EU:C:2018:192, punktid 25, 28, 29 ja 32–34).

115 Vt 20. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Di Puma ja Zecca (C-596/16 ja C-597/16, EU:C:2018:192, punktid 32–34).

artikli 11 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et vastuvõtva liikmesriigi kohus võib jätta tõendi E 101 arvesse võtmata, kui kohtule on teada asjaolud, mis tõendavad, et asjaomane tõend saadi pettuse teel või seda kasutati pettuslikult. See, kuidas kulgeb pädevate asutuste vaheline dialoog, mis on ette nähtud määruse nr 1408/71, muudetud määrusega nr 1992/2006, artikli 84a lõikes 3, ei mõjuta seda pädevust..

2. Liidu õigusega on vastuolus see, kui liikmesriigi kohus, kellele on tema riigisisese õiguse kohaselt siduv kriminaalkohtu tehtud kohtuotsuse seadusjõud tsiviilasja suhtes, teeb järeldused kriminaalkohtu otsusest, mis on liidu õigusega vastuolus, ning mõistab tööandjalt välja kahjuhüvitise töötajale ainuüksi põhjusel, et see tööandja on kriminaalkorras süüdi mõistetud sama teo eest.